ઉલ્લાસ
ULLAS
નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ

જન જન સાક્ષર

dadra nagar haveli daman & diu

શિક્ષણ વિભાગ

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ
દાદરા અને નગર હવેલી અને
દમણ અને દીવ

આમુખ

નવભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમનો ઉદ્દેશ્ય 15 વર્ષ અને તેથી વધુ ઉંમરના તમામ લોકોને વાંચન અને લેખન માટેની તકો પૂરી પાડવાનો છે જેઓ વિવિધ કારણોસર સાક્ષરતા અને સંખ્યાજ્ઞાન મેળવી શક્યા નથી. આ સંદર્ભમાં, રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 ની ભલામણોને લાગુ કરવા માટે, ભારત સરકાર દ્વારા 1 એપ્રિલ, 2022 થી નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ (જેને **ઉલ્લાસ** તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) શરૂ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં પ્રૌઢ શિક્ષણના તમામ પાસાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યા, મહત્વપૂર્ણ જીવન કૌશલ્યો, વ્યાવસાયિક કૌશલ્યો, મૂળભૂત શિક્ષણ અને નિરંતર શિક્ષણનો વિકાસ છે. નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમના દસ્તાવેજમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે 2011ની વસ્તી ગણતરી મુજબ દેશમાં 15 વર્ષ અને તેથી વધુ વયજૂથના બિન-સાક્ષર લોકોની કુલ સંખ્યા 25.76 કરોડ (પુરુષ 9.08 કરોડ, મહિલાઓ 16.68 કરોડ) છે. 2009-10 થી 2017-18 દરમિયાન સાક્ષર ભારત કાર્યક્રમ હેઠળ સાક્ષર તરીકે પ્રમાણિત 7.64 કરોડ વ્યક્તિઓની પ્રગતિને ધ્યાનમાં લેતા, એવો અંદાજ છે કે હાલમાં ભારતમાં લગભગ 18.12 કરોડ નિરક્ષર વ્યક્તિઓ છે. પુખ્ત વયના લોકો હજુ પણ અભણ છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 વર્ષ 2030 સુધીમાં 100% સાક્ષરતા હાંસલ કરવાનો લક્ષ્યાંક નિર્ધારિત કરે છે અને NCERT માં સાક્ષરતા માટે રાષ્ટ્રીય કેન્દ્રની સ્થાપનાની ભલામણ કરે છે. આ લક્ષ્યને હાંસલ કરવા માટે રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય સ્તરે અનેક પ્રયાસો ચાલી રહ્યા છે.

શીખનારાઓ તેમના જીવનના વિવિધ સંદર્ભોમાં તેમની ભાષા અથવા ભાષાનો મૌખિક રીતે ઉપયોગ કરે છે અને તેમના કાર્યોમાં ગાણિતિક સમજ સાથે ક્રિયાપ્રતિક્રિયા કરે છે. તેઓએ માત્ર વાંચન, લેખન અને સંખ્યા શીખવાની જરૂર છે જેથી તેઓ ગુણવત્તાયુક્ત અને ગૌરવપૂર્ણ જીવન જીવવાનો માર્ગ મોકળો કરી શકે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 ના આ પરિપ્રેક્ષ્યને ધ્યાનમાં રાખીને, શિક્ષણ મંત્રાલયના 'નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ' હેઠળ બિન-સાક્ષર શિક્ષણ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઉલ્લાસ પ્રવેશિકા (સંક્ષિપ્ત સંસ્કરણ) બનાવવામાં આવ્યું છે. આ પ્રવેશિકા ઉજાસ પ્રવેશિકા (ચાર ભાગ) ની સંક્ષિપ્ત આવૃત્તિ છે. આ પ્રવેશ પરીક્ષાની રચના વ્યાપક રીતે કરવામાં આવી છે, જેમાં ભાષા અને ગણિત બંનેનો સમાવેશ થાય છે. 7 વિષયો (થીમ્સ) વિષય તરીકે નક્કી કરવામાં આવ્યા છે જે સામાન્ય રીતે આપણી આસપાસ જોવા મળે છે. આ વિષયો છે – 'કુટુંબ અને પડોશી', 'વાતચીત', 'આપણી જીવન પદ્ધતિ', 'આપણી આસપાસ', 'ખોરાક અને આરોગ્ય', 'મતદાન' અને 'કાનૂની માહિતી'. વિદ્યાર્થીઓને વાંચન, લેખન અને સંખ્યા શીખવામાં મદદ કરવા માટે એક માર્ગદર્શિકા પણ બનાવવામાં આવી છે. આ માર્ગદર્શિકાનો ઉપયોગ સ્વયંસેવક શિક્ષકો/શિક્ષકો દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને શીખવામાં મદદ મળશે. પરિચય અને માર્ગદર્શિકામાં આપેલા મુદ્દા સૂચનો તરીકે છે. વિદ્યાર્થીઓના સ્તર, ક્ષમતા, જરૂરિયાતો અને સ્થાનિક વાતાવરણને ધ્યાનમાં રાખીને જરૂરિયાત મુજબ આમાં ફેરફાર કરી શકાય છે.

પ્રવેશિકામાં દાખલ મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યાજ્ઞાન સબંધી શિક્ષણ બિંદુઓને ધ્યાનમાં રાખી શિક્ષાર્થીઓ/ સ્વયંસેવી શિક્ષકો માટે બધા વિષયો (થીમ) ના આધાર પર અભ્યાસપત્ર અને ઓનલાઇન મોડ્યુલ્સ અને વિડિયો કાર્યક્રમો પણ બનાવવામાં આવેલું છે. DIKSHA પોર્ટલ પર ઓનલાઈન મોડ્યુલ અથવા વિડિયો પ્રોગ્રામ ઉપલબ્ધ છે. તેમની મદદથી વિદ્યાર્થીઓ હકીકતો શીખી અને સમજી શકશે.

પરિષદ આ પ્રવેશિકા (સંક્ષિપ્ત સંસ્કરણ) ને બનાવવામાં શામિલ બધા વિષય-નિષ્ણાતો અને પરિષદના અધ્યાપક સભ્યો અને પ્રોજેક્ટ કર્મચારીઓની અથાગ મહેનત બદલ આભાર વ્યક્ત કરે છે. અમે તે તમામ સર્જકો અને સંસ્થાઓના પણ આભારી છીએ જેમણે તેમની સામગ્રી અને સહકાર્યકરોની મદદ લેવામાં અમને ઉદારતાથી ટેકો આપ્યો. આ પ્રવેશિકાને વધુ સારી બનાવવા માટે તમારા સૂચનો આવકાર્ય છે.

દિનેશ પ્રસાદ સકલાણી
નિયામક
રાષ્ટ્રીય શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
નવી દિલ્હી

પ્રસ્તાવના

સાક્ષર બનવું, વાંચન, લેખન અને સંખ્યા શીખવી એ દરેક વ્યક્તિની મૂળભૂત જરૂરિયાત છે, જે ગૌરવપૂર્ણ જીવન જીવવામાં મદદ કરે છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 ની ભલામણોને અમલમાં મૂકવા માટે, ભારત સરકાર દ્વારા નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ યોજના શરૂ કરવામાં આવી છે, જેનું નામ 'ઉલ્લાસ' (ULLAS- Understanding lifelong Learning for All in Society) - સમાજમાં બધા માટે આજીવન શિક્ષણને સમજવું. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય 15 વર્ષ અને તેથી વધુ વયના વયસ્કોને એવી રીતે સાક્ષર બનાવવાનો છે કે તેઓ મજબૂત વ્યક્તિ બની શકે અને સમાજના વિકાસમાં યોગદાન આપી શકે.

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 ની ભલામણો મુજબ, નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમમાં મુખ્યત્વે પાંચ ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે - 1) મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યા, 2) મહત્વપૂર્ણ જીવન કૌશલ્ય, 3) મૂળભૂત શિક્ષણ, 4) શિક્ષણ વ્યાવસાયિક કૌશલ્ય, 5) સતત શિક્ષણ . બિન-સાક્ષર વિદ્યાર્થીઓને મૂળભૂત સાક્ષરતા અને અંકશાસ્ત્ર શીખવવા માટે, એક સંક્ષિપ્ત પ્રવેશિકા બનાવવામાં આવ્યું છે, જેનું નામ છે - ઉલ્લાસ. આ પ્રવેશિકાની રચના વ્યાપક રીતે કરવામાં આવી છે, જેમાં ભાષા અને ગણિત બંનેનો સમાવેશ થાય છે. આ પ્રવેશિકા ભાષા અને ગણિતને લગતા શીખવાના પરિણામો પર આધારિત છે. આ પુસ્તિકાના વિષયમાં એવા વિષયોનો સમાવેશ થાય છે જે કોઈપણ પુખ્ત વ્યક્તિના જીવન સાથે સંબંધિત હોય છે. વિષયો છે – કુટુંબ અને પડોશી, વાર્તાલાપ, રહેઠાણ, પર્યાવરણ, ખોરાક અને આરોગ્ય, મતદાન, કાનૂની માહિતી, સમય, ડિજિટલ નંબરો, બેંક, કેલેન્ડર, પર્યાવરણ અને સાયબર સુરક્ષા પ્રતિ જાગૃતિ વગેરે. ઉલ્લાસ પ્રવેશિકામાં આ જ વિષયો, ભાષા કૌશલ્ય અને ગાણિતિક ખ્યાલોને એકસાથે લેવામાં આવ્યા છે. ઉદાહરણ તરીકે 'કુટુંબ અને પડોશ' પાઠમાં આપેલા મોટા કદના ચિત્રો દ્વારા, ગુજરાતી ભાષાના પરિચિત શબ્દોની ઓળખ, શબ્દ વાંચન અને અક્ષર ઓળખ (અ આ ન પ સ ર વ) અને ગણિતમાં 1 થી 20 સુધીની સંખ્યાઓનું ઓળખ, વાંચન અને લેખન શીખવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. એ જ રીતે, 'મતદાન' પાઠમાં ગુજરાતી મૂળાક્ષરો (ક્ષ ધ ધ ઢ), શબ્દો, વાક્યો અને ગણિતનો ઉપયોગ સમય જોવો અને તેનો ઉપયોગ કરવો (12 અને 24 કલાકની ઘડિયાળ), કેલેન્ડર, સમયપત્રક, રેલ્વે ટિકિટ પર આપવામાં આવેલી માહિતી જોવા અને તેનો ઉપયોગ કરવા, ડિજિટલ અંકોને ઓળખો અને લખવાનું શિખવવાનું પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. આમ ઉલ્લાસ પ્રવેશિકા ગુજરાતી ભાષા અને ગણિતને એકસાથે સંબોધે છે. સ્વયંસેવક શિક્ષકો તેમના પોતાના શિક્ષણના પરિણામોને ધ્યાનમાં રાખીને તેમની આસપાસ ઉપલબ્ધ અન્ય પ્રકારની સામગ્રીનો પણ ઉપયોગ કરી શકે છે.

અમારું માનવું છે કે આ સામગ્રી બિન-સાક્ષર વિદ્યાર્થીઓને વાંચન, લેખન અને ગણિત શીખવામાં મદદરૂપ થશે.

સામગ્રીની વૃદ્ધિ માટે તમારા બધા સૂચનો આમંત્રિત છે.

નવેમ્બર, 2023
દમણ

શ્રીમાન જતીન ગોયલ
શિક્ષણ નિયામક, શિક્ષણ વિભાગ
કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દીવ

સ્વયંસેવક શિક્ષકો સાથે વાતચીત

રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 હેઠળ 'બધા માટે શિક્ષણ' (અગાઉનું 'પ્રૌઢ શિક્ષણ) ની ભલામણોને અમલમાં મૂકવા માટે, 'નવ ભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ' માં રાષ્ટ્રીય સ્તરે વિવિધ પ્રકારની શૈક્ષણિક સામગ્રીની રચનાનો સમાવેશ થાય છે. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 જીવન કૌશલ્યો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જે શીખનારાઓના જીવન માટે મહત્વપૂર્ણ છે અને મુખ્ય ઘટકો તરીકે મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યા પર ભાર મૂકે છે. નવભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમમાં આપવામાં આવેલ માર્ગદર્શિકાઓને પરિપૂર્ણ કરવા માટે, ઉલ્લાસ (ULLAS) ને એક માધ્યમ તરીકે જોવામાં આવી રહ્યું છે જે વિદ્યાર્થીઓને વાંચતા અને લખતા શીખવામાં મદદ કરશે. અને ઘણી સંભાવનાઓના દ્વાર ખોલે છે. આ મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને, 'ઉલ્લાસ' પ્રવેશિકા (સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપ) બનાવવામાં આવી છે જે મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યાને લગતા શીખવાના પરિણામો પ્રાપ્ત કરવામાં મદદરૂપ છે. આમાં, વાંચન અને લેખન એક સાથે થાય છે, એટલે કે, ભાષા અને ગણિત એક સંકલિત સ્વરૂપમાં ચાલે છે. સાત પ્રકરણોમાં વિભાજિત, આ ઉલ્લાસ પ્રવેશિકા મૂળભૂત સાક્ષરતા અને અંકશાસ્ત્ર તેમજ મહત્વપૂર્ણ જીવન કૌશલ્યો જેમ કે સ્વાસ્થ્ય, મતદાન, કાયદાકીય માહિતી, નાણાકીય સાક્ષરતા, ડિજિટલ સાક્ષરતા, જાહેર જીવન વગેરેને આવરી લે છે, તેને કોઈ દરજ્જો આપવામાં આવ્યો નથી.

મૂળભૂત સાક્ષરતા અને સંખ્યા જ્ઞાન એ બધા માટે શિક્ષણ (પ્રૌઢ શિક્ષણ) નો મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. તેનો ઉદ્દેશ્ય 15 વર્ષ અને તેથી વધુ ઉંમરના બાળકોને સાક્ષર બનાવવાનો છે જેઓ શિક્ષિત છે પરંતુ મૂળાક્ષરોના જ્ઞાનથી વંચિત છે એટલે કે તેઓ અભણ છે. નવભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ હેઠળ, આપણે એવા શિક્ષાર્થીઓ પાસે વાંચન, લેખન અને સંખ્યાનું કૌશલ્ય લઈ જવાનું છે જેઓ વિવિધ કારણોસર શાળાએ ન જઈ શક્યા અને શિક્ષણથી દૂર રહ્યા. આ એવા શીખનારાઓ પણ હોઈ શકે કે જેઓ કોઇની ની મદદથી થોડું વાંચન જાણે છે, તેથી અમારા શીખનારાઓ વાંચન અને શીખવાની આ પ્રક્રિયામાં વિવિધ સ્તરે હોઈ શકે છે.

તે ધ્યાનમાં રાખવાની વાત છે કે આ શીખનારાઓ સમજદાર છે, લાંબા જીવનનો અનુભવ ધરાવે છે અને કુશળ કારીગરો પણ હોઈ શકે છે. શક્ય છે કે આ શીખનારાઓ કામ કરતા હોય અથવા અમુક પ્રકારની મજૂરી દ્વારા તેમની આજીવિકા મેળવતા હોય. તેઓ એવા પણ હશે જેઓ ઘરની અંદર અને બહારની જવાબદારીઓ ઉપાડે છે. અમારો હેતુ તેમના જીવનને સાક્ષરતાની જ્યોતથી પ્રકાશિત કરવાનો અને તેમના જીવનને ગુણવત્તાયુક્ત બનાવવામાં મદદ કરવાનો છે. તેઓ વાંચન, લેખન અને ગણિતની સમજ દ્વારા તેમના અનુભવોમાંથી વધુ શીખવા માટે સક્ષમ છે, તેઓ વિચાર અને સમજણના અવકાશને વધુ ઊંડો અને વિસ્તૃત કરવામાં સક્ષમ છે. તે જ સમયે, તેઓ તેમની ક્ષમતાઓને વિકસાવવા અને તેમની ક્ષમતાઓનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ કરવામાં સક્ષમ છે. દેશ અને સમાજ સમૃદ્ધ થાય તે માટે સક્ષમ બનો.

વાંચતા અને લખતા શીખતી વખતે ધ્યાનમાં રાખો કે -

- આ પ્રવેશિકાનો હેતુ શીખનારાઓને મૂળભૂત સાક્ષરતા અને અંકશાસ્ત્રનો પરિચય કરાવવાનો છે. તેમજ તેઓ આ જ્ઞાન સાથે જોડાયેલા હોવા જોઈએ.
- આ શીખનારાઓ 15 વર્ષ અને તેથી વધુ વયના છે અને તેમની પાસે અનુભવનો ભંડાર છે. એ પણ શક્ય છે કે તેમને આપણા કરતાં વધુ અનુભવો હોય. તેથી, તેમના અનુભવોને માન આપો, તેમને માન આપો અને તેઓ જે કહે છે તે ધ્યાનથી સાંભળો.
- તેઓ તેમના રોજિંદા કાર્યો પોતાની રીતે કરે છે, તેથી તેમની કાર્યક્ષમતાની પ્રશંસા કરવાની ખાતરી કરો.
- ધ્યાનમાં રાખો કે જ્યારે તેમને વાંચન ઉપયોગી લાગશે ત્યારે જ તેઓ વાંચન અને લેખનની પ્રક્રિયામાં ધ્યાનપૂર્વક જોડાઈ શકશે. તેથી, સંપૂર્ણ તૈયારી સાથે વાંચો અને સમજાવવા માટે ઉદાહરણ તરીકે તેમના જીવનમાંથી બને તેટલા અનુભવોનો ઉપયોગ કરો.
- આ શીખનારાઓ ગુજરાતી ભાષા સાંભળવા અને બોલવામાં સક્ષમ છે, તેઓ તેમની વાતચીતમાં આ ભાષાનો ઉપયોગ કરે છે. તેથી, ધ્યાનમાં રાખો કે આ ભાષા જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરીને, આપણે તેમને વાંચવા અને લખવાની તક આપવી જોઈએ. વિદ્યાર્થી પાસે મૌખિક રીતે ગણિતનો ઉપયોગ કરવાની અને ગણતરીની અનૌપચારિક પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવાની કુશળતા હોઈ શકે છે પરંતુ તેની પાસે સંખ્યાની ઓળખ ન હોઈ શકે અને તેને ગાણિતિક સમસ્યાઓ ઉકેલવામાં મુશ્કેલી પડી શકે છે. તમારે તેમને અંકશાસ્ત્ર સાથે જોડવું પડશે - તેમની ગાણિતિક સમજણ બનાવવી અને વધારવી.
- પાઠો ના ચિત્રો, વાર્તાઓ, પોસ્ટરો વગેરે દ્વારા ભણાવવાનો પ્રયાસ કરો. ચિત્રો વાંચવા, પોસ્ટરો વાંચવા અને અનુમાન લગાવવા, ચિત્રો જોવું અને તેમની નીચે લખેલા શબ્દોનું અનુમાન લગાવવું એ વાંચન શીખવાની અને શીખવવાની રીતો છે, ચિત્રોનો વ્યાપક ઉપયોગ કરો. ચિત્રો વસ્તુ તેમજ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા અથવા ઘટનાનું નિરૂપણ કરી શકે છે. જરૂરિયાત મુજબ, ચિત્રોનો ઉપયોગ વિવિધ રીતે કરી શકાય છે, જેમ કે ચિત્ર પર ચર્ચા કરી શકાય છે, ચિત્રમાં ઉપલબ્ધ વસ્તુ/ઘટનાની ચર્ચા કરી શકાય છે, ચિત્ર પરથી અનુમાન લગાવીને વાર્તા બનાવી શકાય છે. બનાવેલ પ્રવેશિકામાં પણ ચિત્ર જોઈને વાંચવા અને અનુમાન કરવાની તકો આપવામાં આવી છે, જેમ કે ઘરનું ચિત્ર જોઈને ઘર શબ્દનું અનુમાન લગાવવું અને વાંચવું, કુટુંબના સભ્યોનું ચિત્ર જોઈને કુટુંબ શબ્દનું અનુમાન લગાવવું અને વાંચવું વગેરે.

મૂળભૂત સાક્ષરતા-

- **અમારા શીખનારાઓ પાસે વિશાળ શબ્દભંડોળ છે, તેથી તમારે તેનો ઉપયોગ તેમને વાંચતા અને લખતા શીખવામાં મદદ કરવા માટે કરવો પડશે. આ માટે, અમે વ્યક્તિઓ/વસ્તુઓના નામમાં હોઈ તેવા અક્ષરો અને શબ્દોને ઓળખવા પર ભાર આપીશું.**

- અમે પૂર્ણરુપે ભાષા બોલીએ છીએ અને શીખીએ છીએ, ટુકડાઓમાં નહીં. શબ્દોને તોડીને કે જોડવાથી વાંચન અને લેખન શીખી શકાતા નથી. તેથી, વાંચતા અને લખતા શીખતી વખતે, યાદ રાખો કે અક્ષરોને ઓળખવાનું અને શબ્દો વાંચવાનું કામ શબ્દો અને વાક્યોની મદદથી થવું જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકે, 'મ' અક્ષરને સમજવા માટે, આ અક્ષરનો ઉપયોગ કયા શબ્દોમાં થયો છે તે તેમને બતાવો અને તેમને વાંચવા માટે કરાવો, જેમ કે કામ, માળા, માચીસ, ટામેટા વગેરે.
- ભાષા સંદર્ભમાં (Context) અર્થપૂર્ણ બને છે. ભાષાના સંદર્ભમાં વાંચન અને લેખન શીખવવું જોઈએ. સંદર્ભ વિના ભાષા અર્થપૂર્ણ બનવું શક્ય નથી, ઉદાહરણ તરીકે, જો ઉકેલ શબ્દનો એકલો ઉપયોગ કરવામાં આવે, તો તે સમજવું મુશ્કેલ છે કે આપણે કોઈ સાધન વિશે વાત કરી રહ્યા છીએ કે કોઈ પ્રશ્નના જવાબ વિશે. તે જ સમયે, વાક્યમાં તેનો ઉપયોગ (દા.ત. મને મારા કોયડાનો ઉકેલ મળી ગયો) વાચકને તેના અર્થની સચોટતા અને સાચી સમજ મેળવવામાં મદદ કરે છે. મૂળાક્ષરોના જ્ઞાન અને અક્ષરોની સમજ વિકસાવવાનું કામ પણ મૂળાક્ષરો દ્વારા થઈ શકે છે, પરંતુ પહેલા અક્ષરોને શબ્દોમાં દર્શાવવા જોઈએ, બોલીને કહેવું અને ઓળખ બનાવવી જોઈએ. તો જ મૂળાક્ષરો દ્વારા ઓળખ વધુ મજબૂત થવી જોઈએ. આ દ્વારા, વિદ્યાર્થીઓ ભાષાનો તેઓ તેમના રોજિંદા જીવનમાં ઉપયોગ કરે છે તેને શબ્દભંડોળ સાથે જોડીને તેનો અભ્યાસ કરવાનો પ્રયાસ કરશે.
- અમે પ્રવેશિકામાં અક્ષરો સાથે અલગ-અલગ માત્રાઓને જોડીને તેની ઓળખ શીખવી રહ્યા છે. આનાથી શીખનાર માટે અક્ષર-ધ્વનિ સંબંધને સમજવામાં સરળતા રહેશે અને તેમની સારી સમજણ પણ વિકસિત થશે. જેમ કે - પ, પા, પિ, પી, વગેરે.
- ભાષાની રમતો દ્વારા વાંચવા અને લખવાનું શીખવામાં પણ મદદ મળશે. આ સાથે અક્ષર-ધ્વનિ-સંબંધની સમજ પણ વિકસાવવામાં આવશે જેનાથી વાંચવા-લખવામાં સરળતા રહેશે, ઉદાહરણ તરીકે, એક કરતાં વધુ અક્ષરનો ઉપયોગ કરીને શબ્દો બનાવવા અને વાંચવા, શબ્દો બોલવા, વાંચવા-લખવા વગેરે રમતો.
- અક્ષર જાળનો ઉપયોગ કરીને અક્ષર અને માત્રાની ઓળખની સમજને વધુ વિકસિત અને મજબૂત કરી શકાય છે. અક્ષર જાળ એ શબ્દ રચના અને શબ્દ ઓળખ માટે સારો વિચાર છે. પ્રવેશિકામાં ઘણી જગ્યાએ ભાષાની રમતો આપવામાં આવી છે જ્યાં શબ્દોને ઓળખવાનું અને તે શબ્દ ઉપર ગોળ કરવાનું કાર્ય આપવામાં આવ્યું છે.
- ભાષાની સાથે સંખ્યાત્મક જ્ઞાન શીખવવા માટે પરિચયમાં ભાષા અને ગણિતને સંકલિત સ્વરૂપમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

મૂળભૂત સંખ્યા

- શીખનારાઓ તેમના રોજિંદા જીવનમાં તે સાંભળે છે, જુએ છે અને કરે છે તે રીતે અંકશાસ્ત્રથી કંઈક અંશે પરિચિત હશે, પછી તે પૈસાની આપ-લે, સામાન ખરીદવો, શાકભાજી ખરીદવો કે વેચવો,

માલ સામાન વગેરેની ગણતરી કરવા માટે અને આવા તમામ કાર્યો માટે સંખ્યા જ્ઞાન જરૂરી છે. તો સૌ પ્રથમ જાણી લો કે શિક્ષાર્થીઓ સંખ્ય વિશે કેટલું જાણે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે. ત્યાર પછી આગળ શરૂઆત કરે.

- આપણે સંખ્યાઓ ઓળખવા માટે આપણી આસપાસની વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ, જેમ કે આપણે અંકોને ઓળખવા માટે મોબાઈલનો ઉપયોગ કરી શકીએ છીએ. બજાર દરેક વ્યક્તિના રોજિંદા જીવનની જરૂરિયાતો સાથે સંકળાયેલું હોવાથી અને બજારમાંથી માલસામાનની ખરીદી અને વેચાણના ઉદાહરણથી તેઓ વધુ સારી રીતે સમજી શકશે અને સમજી શકશે કે વાંચન અને લેખન આપણું જીવન સરળ બનાવવામાં મદદરૂપ છે. એ જ રીતે, પરિચયમાં, બજારના ઉદાહરણો સાથે અંકશાસ્ત્રનો પરિચય કરાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.
- કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ વસ્તુઓની ગણતરી કેવી રીતે કરવી તે જાણતા નથી, તેથી તેમને વસ્તુઓની ગણતરી કરીને સંખ્યાઓ ઓળખવામાં મદદ કરો. સંખ્યાઓથી વાકેફ થયા પછી જ તેઓ અન્ય ગાણિતિક ખ્યાલો સમજી શકશે અને શીખી શકશે.
- ગાણિતિક વિભાવનાઓને વધુ મજબૂત કરવા માટે, રોજિંદા જીવનને લગતા વધુને વધુ ઉદાહરણો આપો અને તેમને ગાણિતિક ખ્યાલોથી પણ પરિચિત કરો. ઉદાહરણો આપો.
- વસ્તુઓ સાથે સરવાળો અને બાદબાકી જેવા ગાણિતિક ખ્યાલો શીખવો, ઉદાહરણ તરીકે, ચારથી ત્રણ ઉમેરીને આપણને શું મળે છે તે દર્શાવવા, ત્રણ સમાન પદાર્થોમાં વધુ ચાર સમાન વસ્તુઓ ઉમેરીને બતાવો અને પછી ગણતરી કરો. એ જ રીતે, બાદબાકીમાં, વ્યક્તિને વસ્તુઓને દૂર કરીને ગણતરી કરવાનું કહો.
- પ્રવેશિકામાં સરવાળો અને બાદબાકી પણ રૂપિયાનો ઉપયોગ કરીને શીખવવામાં આવે છે જેથી કરીને સરવાળા અને બાદબાકીની ગાણિતિક વિભાવના સમજી શકાય અને રૂપિયાની સમજ પર પણ કામ કરી શકાય. વિદ્યાર્થીઓ સાથે રૂપિયાની લેવડદેવડની એક નાની પ્રવૃત્તિ પણ કરી શકાય છે જેથી તેઓ એક સાથે રૂપિયાની લેવડદેવડની સમજ અને સરવાળા-બાદબાકીના ગાણિતિક ખ્યાલને સમજાવી અને શીખવાડી શકાય.
- ગાણિતિક વિભાવનાઓને વાર્તાઓ અને ગીતો દ્વારા પણ સમજાવવાના પ્રયાસો કરી શકાય છે. એકમ અને દસ જેવા ખ્યાલોને સમજાવવા માટે રોજિંદા જીવન સાથે સંબંધિત અનુભવો લેવાનો પ્રયાસ કરો. જેથી પાઠની સમજમાં સુધારો કરી શકાય. આ ખ્યાલને વિવિધ વસ્તુઓના બંડલ બનાવીને પણ સમજાવી શકાય છે. આનાથી વિદ્યાર્થીઓ માટે વિભાવનાઓને સમજવામાં પણ સરળતા રહેશે કારણ કે તેઓ તેમના અંગત જીવનમાં આવું કામ કરતા હશે.
- પ્રવેશિકામાં, સરવાળાની સમજનો ઉપયોગ ગુણાકારની વિભાવના શીખવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે. આ ફક્ત ઉમેરણની સમજને મજબૂત બનાવશે નહીં પણ ગુણાકારને સમજવામાં પણ સરળ બનાવશે. આ સાથે, વસ્તુઓ સાથે ગુણાકારને સમજાવવું પણ જરૂરી છે, ઉદાહરણ તરીકે, ચાર વખત સમજાવવા માટે એક વસ્તુ ચાર વખત બતાવવામાં આવે છે. એ જ રીતે, 2 × 2 પ્રશ્ન બતાવવા અને સમજાવવા માટે, બે વસ્તુઓને બે અલગ-અલગ જૂથોમાં રાખો અને ગણીને જણાવો.

- વજન, માપ અને ઘન અને પ્રવાહીને માપવાની વિવિધ પદ્ધતિઓની ચર્ચા કરીને માપની વિભાવના સમજાવો. માલ ખરીદતી વખતે શીખનારાઓ સાંભળે છે અને માપનનાં એકમો સાથે થોડી પરિચિત હશે. અમારો ઉદ્દેશ્ય વિદ્યાર્થીઓ પાસે જે માહિતી છે તે જાણવાનો અને પછી તેની સાથે જોડાણ કરીને, તેમને માપનના એકમોથી પરિચિત કરાવવાનો છે.
- એકમોને ઓળખવા માટે વિવિધ કદના વાસણોનો ઉપયોગ કરો અને વિવિધ પ્રકારની વસ્તુઓ માટે આપણે કયા એકમોનો ઉપયોગ કરીએ છીએ તે વિશે વાત કરો. એકમ રૂપાંતરણની પણ એવી જ રીતે ચર્ચા કરી શકાય છે જેથી એકમોની સમજ વિકસાવી શકાય. જો કોઈ વ્યક્તિ શાકભાજી વેચવાનો વ્યવસાય કરે છે, તો તે વ્યક્તિને ડિશ માટે પૂછો અને તે પણ ડિશ ખાધા પછી, કિલોગ્રામ અને ગ્રામને સમજવામાં મદદ કરો. તેવી જ રીતે, દૂધ માપવાના સાધનોને જોવાથી લિટર સમજવામાં મદદ મળી શકે છે.
- સમય કેવી રીતે જણાવવો તે શીખવા માટે, પ્રવેશિકામાં કાંટા અને ડિજિટલ ઘડિયાળો બંનેના ઉદાહરણોની ચર્ચા કરવામાં આવી છે. વિદ્યાર્થીઓની સામે દિવાલ ઘડિયાળ લાવીને તેમને સમય જણાવતા શીખવવાનો પ્રયાસ કરો, કાંટાને ઓળખો અને કાંટા ફેરવીને સમય બદલો અને ઘડિયાળ જોઈને સમય જણાવવા માટે કહો. આ સાથે, શીખવાનો સમય આનંદદાયક રહેશે અને તે સંપૂર્ણ રીતે સમજી પણ શકશે.
- ડિજીટલ ઘડિયાળને અલગ-અલગ સંદર્ભમાં શીખનારાઓને દેખાડવાની ખાતરી કરો જેથી કરીને તેઓ ડિજિટલ નંબરો વાંચતા શીખી શકે અને ડિજિટલ ત્રાજવું, ઘડિયાળો વગેરે સરળતાથી વાંચી શકે.
- 12 કલાક અને 24 કલાકની ઘડિયાળ વાંચવાની વિવિધ રીતો છે, તેથી 24 કલાકની ઘડિયાળ કેવી રીતે વાંચવી તેની ચર્ચા કરો અને તેને કેવી રીતે વાંચવું તે સમજાવો. 24-કલાકની ઘડિયાળ કેવી રીતે વાંચવી તે શીખવવા માટે ટ્રેન ટિકિટનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.
- કૅલેન્ડર કેવી રીતે વાંચવું અને જોવું તે શીખવા માટે, વિદ્યાર્થીઓને કૅલેન્ડર બતાવો અને મહિનાઓના નામ અને તારીખો વાંચતા શીખવો. વિદ્યાર્થીઓને દરરોજ કેલેન્ડર જોવાનું અને મહિનો અને તારીખ જણાવવાનું કાર્ય સોંપો જેથી તેઓ તેનો ઉપયોગ કરી શકે અને વાંચી શકે. વિદ્યાર્થીઓને પૂછી શકાય છે કે તેઓ તેમના રોજિંદા જીવનમાં કેલેન્ડરનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરે છે.
- સંક્ષિપ્ત પ્રવેશિકામાં મહત્વપૂર્ણ જીવન કૌશલ્યો, જેમ કે કાનૂની માહિતી, ખોરાક અને આરોગ્ય, ડિજિટલ સાક્ષરતા વગેરે જેવા વિષયો આવરી લેવામાં આવ્યા છે. આ વિષયોથી સંબંધિત અન્ય મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ, જેમ કે - મતદાન, બેંક ખાતા સંબંધિત માહિતી; સાયબર સિક્યોરિટી પર વાતચીત માટે તકો પૂરી પાડવામાં આવી છે. તેમને વિદ્યાર્થીઓ સાથે શેર કરીને ચેક બુક, ડિપોઝીટ સ્લિપ વગેરે કેવી રીતે વાંચવા અને ભરવા તે શીખવો.

પ્રવેશિકા નિર્માણ સમિતિ

પ્રેરણા

શ્રી અરુણ ટી. શિક્ષણ સચિવ, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દિવ વિભાગ

શ્રી જતીન ગોયલ, શિક્ષણ નિયામક, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દિવ વિભાગ

માર્ગદર્શન

શ્રી પરિતોષ શુક્લા, સહાયક શિક્ષણ નિયામક, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દિવ

શ્રી અનિલ ભોયા, શિક્ષણ અધિકારી, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દાદરા અને નગર હવેલી

સમીક્ષા–સમિતિ

ડૉ. બાની બોરા, વરિષ્ઠ સલાહકાર, રાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા કેન્દ્ર- સેલ, NCERT, નવી દિલ્હી

શ્રી રોહિત નૈનવાલ, સલાહકાર, રાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા કેન્દ્ર- સેલ, NCERT, નવી દિલ્હી

શ્રી શિવ શ્રીવાસ્તવ, જુનિયર પ્રોજેક્ટ ફેલો, રાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા કેન્દ્ર-સેલ, NCERT, નવી દિલ્હી

શ્રીમતી સોનાલી, જુનિયર પ્રોજેક્ટ ફેલો, રાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા કેન્દ્ર-સેલ, NCERT, નવી દિલ્હી

નિર્માણ–સમિતિ

શ્રી ઉત્તમ મદને, પ્રાધ્યાપક, DIET, દમણ

શ્રી ભૂપેન્દ્ર પાલ, માધ્યમિક શાળા, ફલાંડી

શ્રીમતી ગીતાબેન ડી. ચૌહાણ, ઉ. મા. શાળા, સુરંગી

શ્રી શંભુદયાલ યાદવ, ઉ. મા. શાળા, રાંધા

શ્રી શૈલેષભાઈ એસ. ગવળી, ઉ. મા. શાળા, ટોકરખાડા

શ્રી બળવંતભાઈ સી. પટેલ, ઉ. મા. શાળા, ટોકરખાડા

શ્રી અજીતસિંહ યુ . દરુ, માધ્યમિક શાળા, ઝંડાચોક સેલવાસ

શ્રીમતી ભાવના બી. ગરાસિયા, ઉ. મા. શાળા, દાદરા

શ્રીમતી વર્ષાબેન સી. પટેલ, માધ્યમિક શાળા, સીલી

શ્રી હિતેશકુમાર યુ. પટેલ, ઉ. મા. શાળા, સુરંગી

શ્રી દલુભાઈ આર. ગવળી, ઉ. મા. શાળા, દાદરા

શ્રી રોહન એસ. પટેલ, માધ્યમિક શાળા, ખરડપાડા

શ્રી સંદીપ એન. પટેલ, ઉ. મા. શાળા, ટોકરખાડા

સભ્યપદ સંયોજક

શ્રી ઉત્તમ મદને, પ્રાધ્યાપક, DIET, દમણ

આભાર

પ્રથમ રાષ્ટ્રીય સાક્ષરતા કેન્દ્ર – સેલ એન. સી. આર. ટી. ઉજાસની પ્રવેશિકાઓ (ભાગ 1 થી 4 - હિન્દી) ઉપલબ્ધ કરાવવા અને તે પ્રવેશિકાઓને ગુજરાતીમાં અનુવાદિત કરવાની પરવાનગી આપવા બદલ કમિટી નવી દિલ્હીનો નિષ્ઠાપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરે છે. લેખક/કવિનો પણ ખૂબ ખૂબ આભાર જેમના ગદ્ય/પધનો આ પ્રવેશિકાઓમા સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. સમિતિ માટે હિન્દી પ્રવેશિકાઓનો ગુજરાતીમાં અનુવાદ કરવા માટે માનનીય શ્રી અરુણ ટી., શિક્ષણ સચિવ અને માનનીય શ્રી જતીન ગોયલ, શિક્ષણ નિયામકનો તેમના અમૂલ્ય માર્ગદર્શન માટે ખૂબ ખૂબ આભાર. માનનીય શ્રી પરિતોષ શુક્લાનો સમય સમય પર માર્ગદર્શન આપવા બદલ હૃદયપૂર્વક આભાર માને છે.

નવભારત સાક્ષરતા કાર્યક્રમ (NILP) પ્રવેશિકાઓ બનાવવા માટે શ્રી અનિલ ભોયા, જિલ્લા શિક્ષણાધિકારીનો તેમના અમૂલ્ય સહકાર બદલ હૃદયપૂર્વક આભાર. તેમજ શ્રી ઉત્તમ મદને, પ્રધ્યાપક, DIET, દમણ, પ્રવેશિકાની રચના અને આયોજનમાં તેમના મૂલ્યવાન માર્ગદર્શન અને સમર્થન માટે હૃદયપૂર્વક આભાર માને છે.

મૂળ હિન્દી પ્રવેશિકાઓનો ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરવા બદલ શ્રી ઉત્તમ મદને, પ્રધ્યાપક, DIET, દમણ, શ્રી ભૂપેન્દ્ર પાલ, માધ્યમિક શાળા, ફલાંડી, શ્રી શંભુદયાલ યાદવ, ઉ. મા. શાળા, રાંધા, શ્રી અજીતસિંહ યુ . દરુ, માધ્યમિક શાળા, ઝંડાચોક સેલવાસ, શ્રીમતી ગીતાબેન ડી. ચૌહાણ, ઉ. મા. શાળા સુરંગી, શ્રીમતી વર્ષાબેન સી. પટેલ, મા. શાળા સીલી, શ્રીમતી ભાવના બી. ગરાસિયા, ઉ. મા. શાળા દાદરા, શ્રી હિતેશકુમાર યુ. પટેલ, ઉ. મા. શાળા સુરંગી, શ્રી બળવંતભાઈ સી. પટેલ, ઉ. મા. શાળા ટોકારખાડા, શ્રી રોહન એસ. પટેલ, માધ્યમિક શાળા, ખરડપાડા, શ્રી સંદીપભાઈ એન. પટેલ, ઉ. મા. શાળા, ટોકરખાડા આ તમામ શિક્ષકોનો તેમની સક્રિય ભાગીદારી અને અનુવાદ, ટાઈપિંગ કાર્ય અને પ્રૂફરીડિંગના કાર્યને પૂર્ણ કરવા બદલ હૃદયપૂર્વક આભાર માને છે.

અનુક્રમણિકા

આમુખ *i*

પ્રસ્તાવના *iii*

સ્વયંસેવક શિક્ષકો સાથે વાતચીત *v*

પુસ્તક નિર્માણ સમિતિ *ix*

આભાર *xi*

1. કુટુંબ અને પાડોશીઓ 2-17

- અ, આ, ન, પ, સ, ર, વ
- 1 થી 20 સુધીની સંખ્યાઓ ઓળખો, વાંચો અને લખો

2. વાતચીત 18-37

- ઇ, ઈ, બ, ત, મ, ખ, ટ, ચ
- 21 થી 50 સુધીની સંખ્યાઓ ઓળખો, વાંચો અને લખો
- 50 સુધીની સંખ્યાઓનો સરવાળો અને બાદબાકી
- એકમ અને દશક સંખ્યાઓનું જૂથમા વાંચન

3. આપણું રહન — સહન 38-59

- ઓ, ઔ, ઝ, દ, લ, ગ, ક, ય
- 51 થી 1000 સુધીની સંખ્યાઓ ઓળખો, વાંચો અને લખો
- એકમ, દસ અને સેંકડોમાં ગણતરી (સ્થળની કિંમત)
- 2 અંકની સંખ્યાઓનો સરવાળો અને બાદબાકી
- એક અંકની સંખ્યાઓનો ગુણાકાર કરવો
- 100 - 100 ના જૂથોમાં ગણતરી

4. આપણી આસ-પાસ 60-75

- અ, એ, જ, ભ, શ, ષ, ડ, અનુસ્વાર, અનુનાસિક
- ત્રણ અંકોની સંખ્યાઓનો સરવાળો અને બાદબાકી
- લંબાઈ, વજન અને ક્ષમતાનું માપન
- બે અંકની સંખ્યાઓનો એક અંકની સંખ્યા વડે ગુણાકાર
- ભાગાકાર ની સમજણ

5. ખોરાક અને આરોગ્ય 66-89

- ઉ, ઊ, હ, છ, થ, ફ, ઠ
- સમય જોવાનો (કલાક, મિનિટ, સેકન્ડ)
- સમયના એકમોનું રૂપાંતર
- ડિજિટલ નંબરોને ઓળખવા અને લખવા

6. મતદાન 90-101

- ક્ષ, ધ, ધ, ઢ, પ
- સમય માપનનો ઉપયોગ કરવો (12 અને 24 કલાકની ઘડિયાળ)
- કેલેન્ડર, સમયપત્રક અને ટ્રેન ટિકિટ ઉપર આપેલી માહિતીને સમજવી

7. કાયદાકીય માહિતી 102-111

- ત્ર, શ્ર, ણ, ઋ, જ્ઞ
- કાનૂની પરિભાષા સમજવી અને વાંચવી
- બેંકિંગ ફોર્મ વાંચો, સમજો અને ભરો (ચેક, ડિપોઝિટ સ્લિપ, રોકડ ઉપાડની સ્લિપ)
- સાયબર સુરક્ષા વિશે જાણો

મારું પુસ્તક

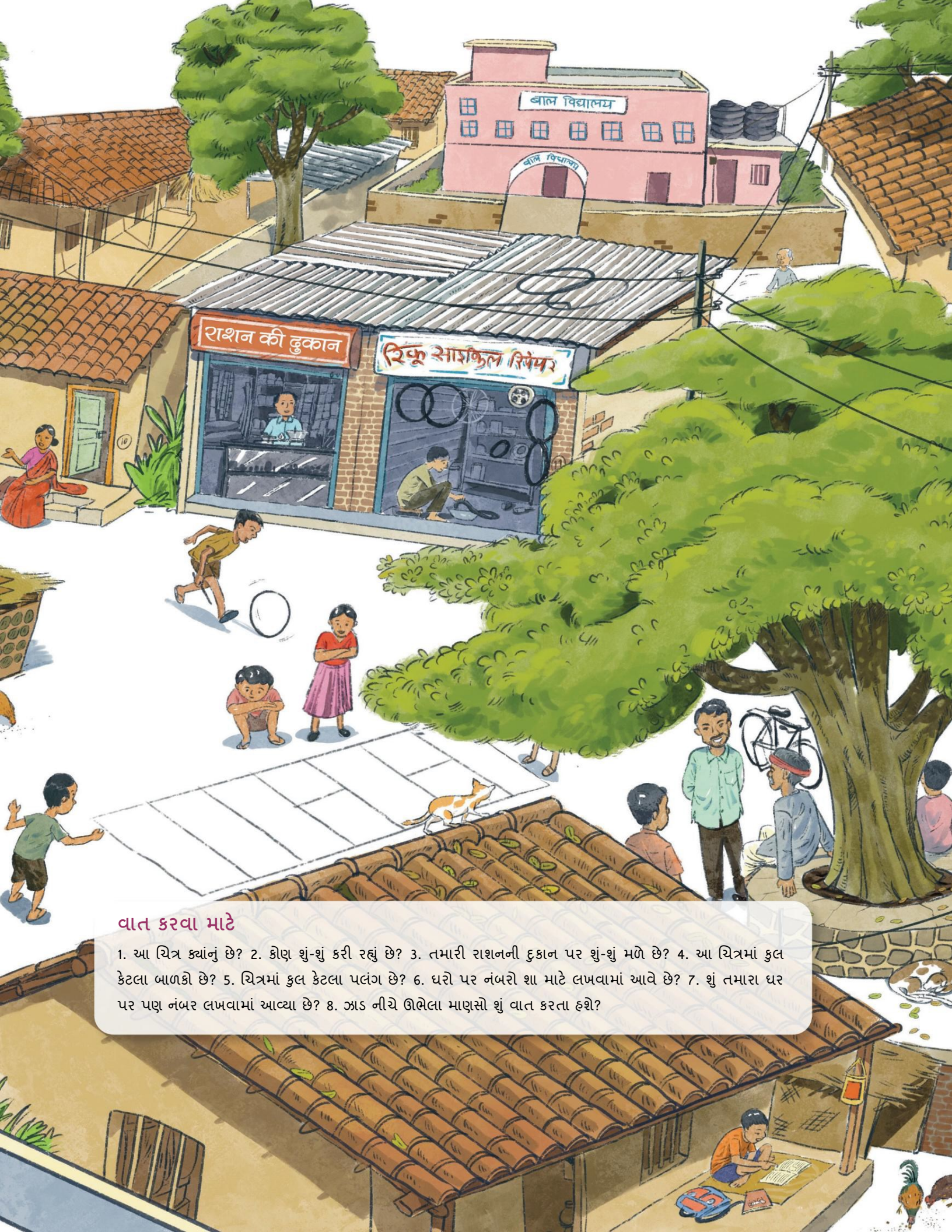
મારું નામ — _____

મારું સરનામું — _____

_____

મારો મોબાઈલ નંબર — _____

सरकीय चिकित्सा केन्द्र
आरिफ फूटवियर
मुस्कान बुटिक
शुभ
लाभ
③
④
⑦

વાત કરવા માટે

1. આ ચિત્ર ક્યાંનું છે? 2. કોણ શું-શું કરી રહ્યું છે? 3. તમારી રાશનની દુકાન પર શું-શું મળે છે? 4. આ ચિત્રમાં કુલ કેટલા બાળકો છે? 5. ચિત્રમાં કુલ કેટલા પલંગ છે? 6. ઘરો પર નંબરો શા માટે લખવામાં આવે છે? 7. શું તમારા ઘર પર પણ નંબર લખવામાં આવ્યા છે? 8. ઝાડ નીચે ઊભેલા માણસો શું વાત કરતા હશે?

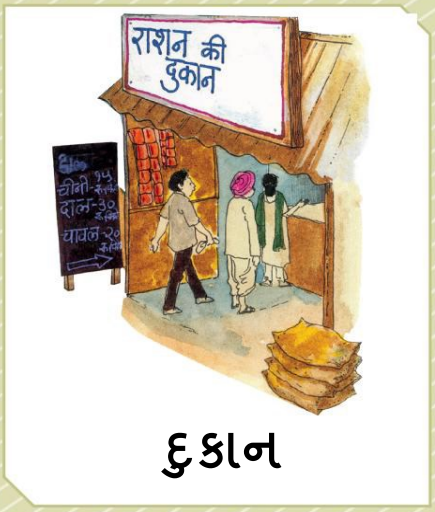
1 કુટુંબ અને પડોશી

આપણે શીખીશું

અ	આ	ન	પ	સ	ર	વ

- 1 થી 20 સુધીની સંખ્યા ઓળખો, વાંચન અને લેખન

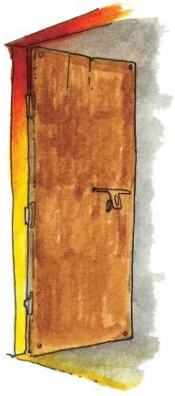
ચિત્ર જોઈ અનુમાન લગાવીને વાંચો

દુકાન

પરિવાર

દરવાજો

રસોઈઘર

વાંચો અને લખો

અ

અનાનસ

આ

આંખ

અ આ

ન

નળ

ના

નારિયેળ

ન ના

શિક્ષકો માટે સૂચના - શિક્ષાર્થીઓને વારા ફરતી ચિત્ર ઓળખવા માટે કહો. ચિત્રની નીચે લખેલા શબ્દો તમારી આંગળી મૂકીને વાંચો અને શિક્ષાર્થીઓ પાસે અક્ષર લખાઓ. 'અ' અને 'આ' ના અવાજ અને આકારમાં તફાવત પણ સમજાવો. એ જ રીતે, બાકીના અક્ષરો વાંચવા અને લખવા માટે કહો.

પ

પા

પપૈયું

પાલક

પ

પા

સ

સા

7

સમોસા

સાત

સ

સા

ર

રા

રથ

રાખડી

ર

રા

વ

વા

વડ

વાહન

વ

વા

જુઓ અને વાંચો

નાના	આપ	વન
પાપા	આવ	સાપ
પાસ	અનાર	સપના
નસ	નર	વાસ

શબ્દ ઓળખીને ગોળ કરો-

અ	વ	વા	ના	આ
પ	ના	ન	ર	સ
ના	પ	ર	આ	વ
ન	મા	પા	ના	ન
વ	સા	પ	ર	સ

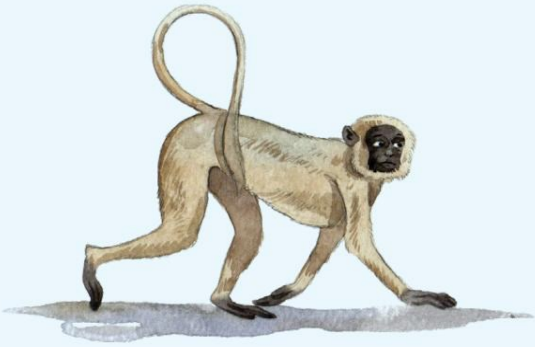
ચિત્ર જોઈને ખાલી જગ્યા ભરો

ના

અ ર

વાંદ

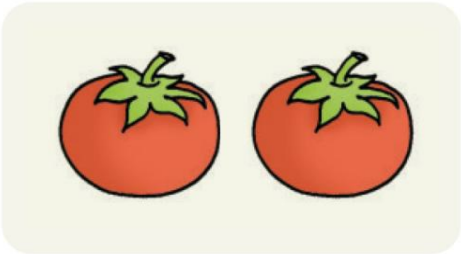
શિક્ષક-નિર્દેશ - સ્વયંસેવક શિક્ષકો તેઓ શીખ્યા હોય તેવા અક્ષરો બોર્ડ પર લખે છે અને શિક્ષાર્થીઓને શબ્દો બનાવવાનું કહે છે. બધા મળીને શબ્દો બનાવે છે. શિક્ષાર્થીઓને અક્ષર લખવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. તેમને એક પછી એક લખેલા શબ્દો વાંચવા કહો.

ગણો અને સંખ્યા ઓળખો

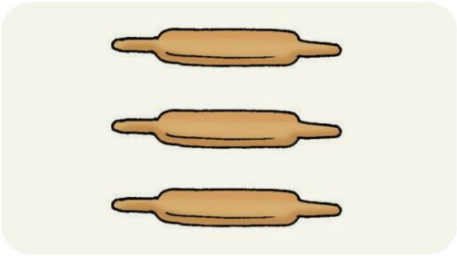
1

એક નાવ

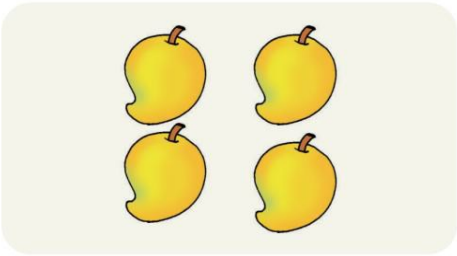
2

બે ટામેટા

3

ત્રણ વેલણ

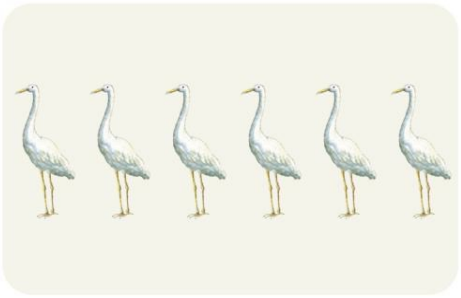
4

ચાર કેરી

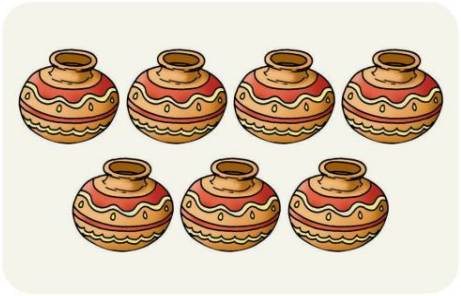
5

પાંચ ઘર

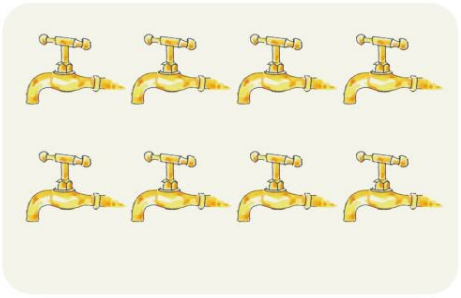
6

છ બગલા

7

સાત માટલા

8

આઠ નળ

9

નવ દાડમ

શિક્ષકો માટે સૂચના - ચિત્રોમાં બતાવેલ વસ્તુઓની ગણતરી કરવાનો પ્રયાસ કરો અને દર્શાવેલ સંખ્યાને ઓળખો. સહભાગીઓને તેમની આસપાસની વસ્તુઓની પણ ગણતરી કરવાની તક આપો, જેમ કે રૂમમાં કેટલા વ્યક્તિ છે?

જુવો, ગણો અને લખો

1	1		6	6	
2	2		7	7	
3	3		8	8	
4	4		9	9	
5	5				

મોબાઈલ માં કયો નંબર ક્યાં છે? ખાલી જગ્યામાં સાચો અંક લખો-

શિક્ષકો માટે સૂચના - શિક્ષાર્થીઓને મોબાઈલમાં આપેલા નંબરો લખવાનો મહાવરો કરાવો. સહભાગીને પ્રથમ ડોટેડ લાઇનની મદદથી આ નંબરો બોલવા અને લખવાનો પ્રયાસ કરો અને પછી તેમની જાતે. વધુ મહાવરોની જરૂર હોય તેવા સહભાગીઓને વારંવાર મહાવરોની તકો આપો. સહભાગી મોબાઇલના કીપેડ પર લખેલા નંબરોની પેટર્ન ઓળખવાનો પ્રયાસ કરો અને તેના આધારે નંબરો (1 થી 9) લખો.

રાજાનો પરિવાર બળદ ગાડામાં જઈ રહ્યો છે. જુઓ, ગણો અને સંખ્યા લખો

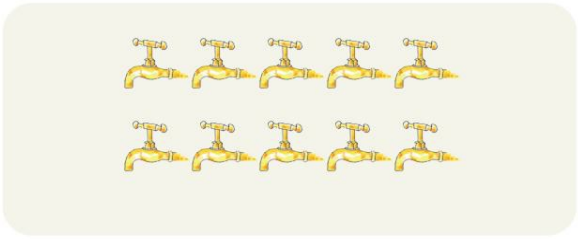
- બળદગાડીમાં કુલ કેટલા લોકો છે? ☐
- બળદગાડીમાં કેટલા પુરુષો છે? ☐
- બળદગાડીમાં કેટલી સ્ત્રીઓ છે? ☐
- ટોપલીમાં કેટલા તરબૂચ છે? ☐
- બળદગાડીમાં કેટલા પૈડાં છે? ☐
- બળદગાડીમાં કેટલા ફાનસ છે? ☐

ખાલી જગ્યામાં સંખ્યા લખી ક્રમ પૂરા કરો-

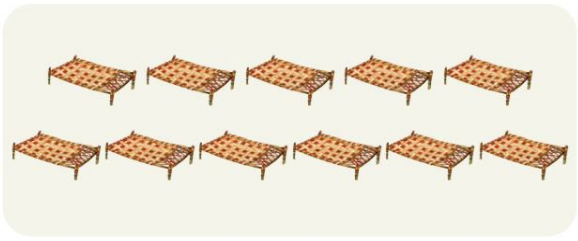
1		3	4		6			9

શિક્ષક નિર્દેશ — શિક્ષાર્થીઓને વસ્તુઓની ગણતરી કરવાની અને સાચી સંખ્યા લખવાની મહાવરો કરાવો, શિક્ષાર્થીઓને સંખ્યા વાંચવા અને લખવામાં મદદ કરો. જો તમે ઇચ્છો તો, તમે તમારી આસપાસની વસ્તુઓ પણ ગણી શકો છો.

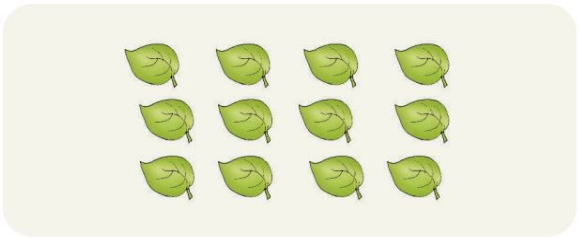
આવો મળીને ગણીએ

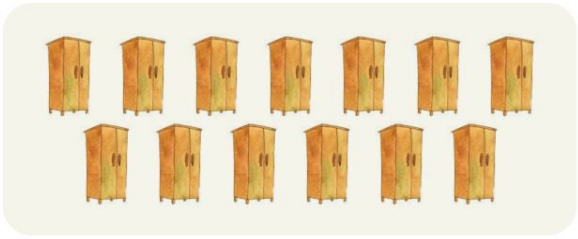
દસ નળ 10

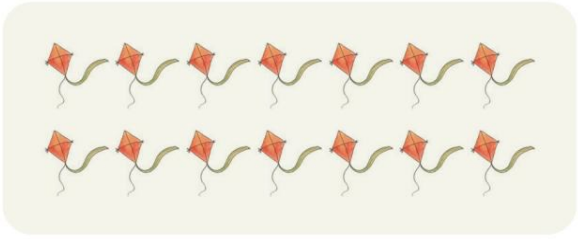
અગયાર પલંગ 11

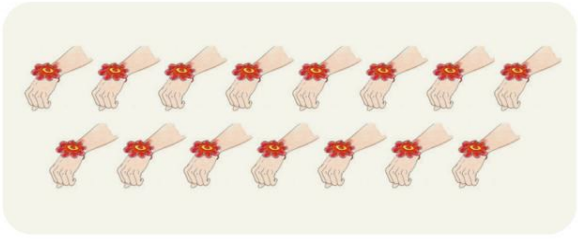
બાર પાંદડા 12

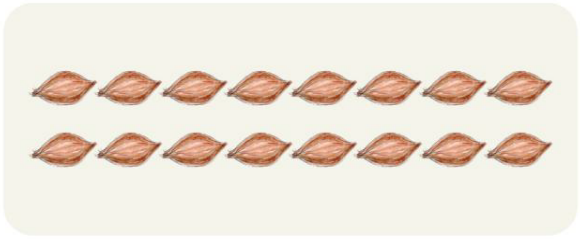
તેર કબાટ 13

ચૌદ પતંગ 14

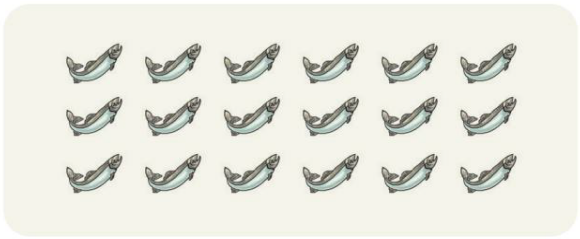
પંદર રાખડી 15

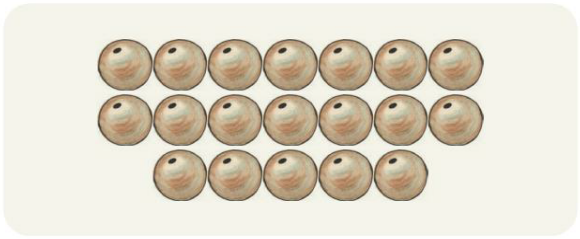
સોળ નારીયેળ 16

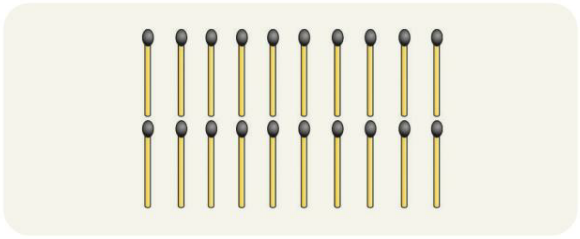
સત્તર દાડમ 17

અઢાર માછલી 18

ઓગણીસ મોતી 19

વીસ સડી 20

ખાલી જગ્યામાં સંખ્યા લખી ક્રમ પૂરા કરો-

10		12		14	15		17			20

શિક્ષક નિર્દેશ — શિક્ષાર્થીઓને વસ્તુઓની ગણતરી કરવાની અને સાચી સંખ્યા લખવાની મહાવરો કરાવો, શિક્ષાર્થીઓને સંખ્યા વાંચવા અને લખવામાં મદદ કરો. જો તમે ઇચ્છો તો, તમે તમારી આસપાસની વસ્તુઓ પણ ગણી શકો છો.

અભ્યાસ-કાર્ય

1. આપેલા અક્ષરોને ઓળખો અને ગોળ કરો

ન - નળ વામન

સ - સપના બસ

રા - રાત હીરા

પા - પાલક પાન

2. વાચો અને લખો

પા પ આ સ્ન ના

3. ચિત્ર જોઈને ખાલી જગ્યા પૂરો

અ___ર ના___ ___મોસા

4. શબ્દને ઓળખી ગોળ કરો-

અ	વ	વા	ના	આ
પ	ના	ન	રા	સ
ના	પ	ર	આ	ના
ન	ર	પા	ના	પ
વ	સા	વ	ન	ર

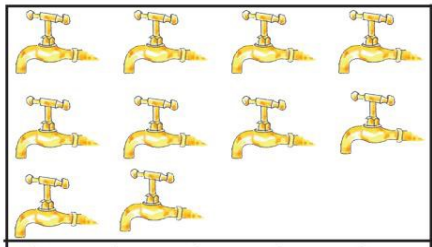
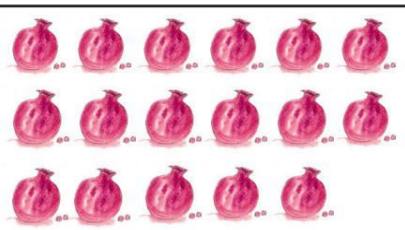
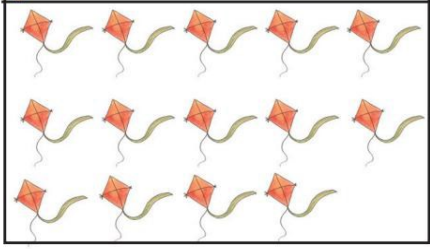
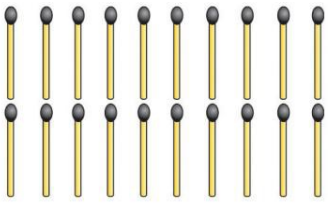
5. ગણીને સંખ્યા લખો.

6. ખાલી જગ્યામાં સંખ્યા લખી ક્રમ પૂરા કરો.

1		3	4					9

7. ગણીને સંખ્યા લખો.

8. ખાલી જગ્યામાં સંખ્યા લખી ક્રમ પૂરા કરો.

10		12		14	15		17			20

डाक घर
जनपद मुशरी
पत्र

વાતચીત માટે

1. તમારી વાત અન્ય લોકો સુધી પહોંચાડવા માટે આ ચિત્રમાં કઈ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે? 2. શું તમે ક્યારેય પોસ્ટ ઓફિસ ગયા છો? 3. તમે પોસ્ટ ઓફિસમાં ક્યાં-ક્યાં કામ માટે જાઓ છો? 4. ખબર કઈ-કઈ રીતે મળે છે? 5. તમે મોબાઇલનો ઉપયોગ વાત સિવાય ક્યાં-ક્યાં કામ માટે કરી શકો છો?

2 વાતચીત

આપણે શીખીશું

ઇ	ઈ	બ	ત	મ	ખ	ટ	ચ

- 21 થી 50 સુધીની સંખ્યાઓ ઓળખવી, વાંચવી અને લખવી.
- 1 થી 50 સુધીની સંખ્યાઓ સરવાડો અને બાદબાકી કરવી.
- એકમ અને દસક સમૂહમાં ગણો.

ચિત્ર જોઈને અનુમાન લગાવો અને વાંચો.

અખબાર

ટપાલ-પેટી

વાતચીત

મોબાઈલ

વાંચો અને લખો

ઇ

ઇમારત

ઈ

ઈંડું

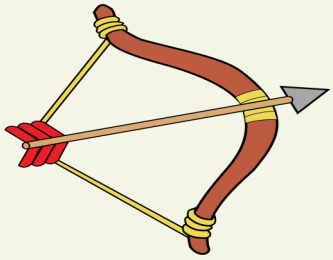
ઇ

ઈ

બ

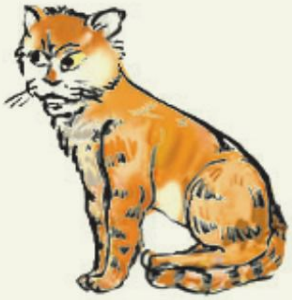
બા

બ

બા

બિ

બી

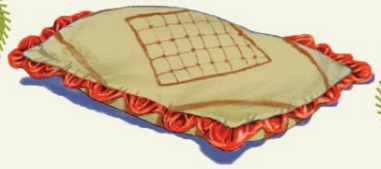

બિલાડી

બીન

બિ

બી

તકિયા

તાળું

શિક્ષક-સૂચનો- શિક્ષાર્થીઓને ચિત્રો જોઈને શબ્દો વાંચવામાં અને તેમને અક્ષરો લખવા માટે મદદ કરો. આપેલ જગ્યામાં ચિત્રનું નામ લખો.

ત

તિલક

ત

તીડ

ત

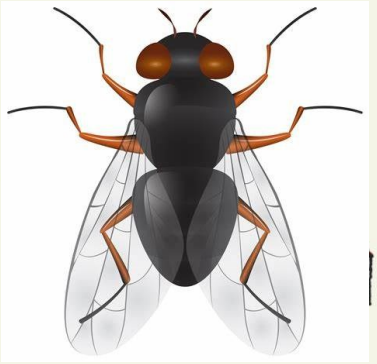
ત

મસાલ

મ

મા

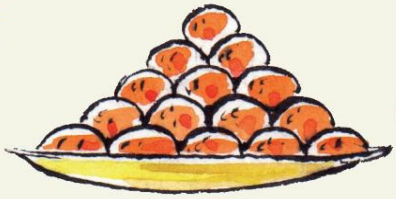
માખી

મા

મ

મા

મિ

મી

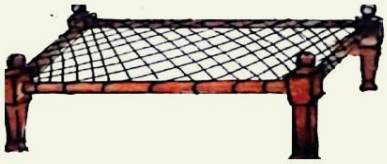
મિઠાઈ

મીઠું

ખ

ખા

ખતરા

ખાટલો

ખિ

ખિસકોલી

ખી

ખીલો

ખિ ખી

ટ

ટપાલી

ટા

ટાઈ

ટ ટા

ટિ

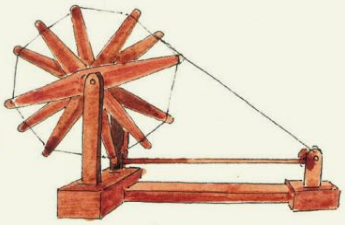
ટી

ટિકિટ

ટીકાકરણ

ચ

ચા

4

ચરખો

ચાર

ચ

ચિઠ્ઠી

ચીકુ

ચ ચ

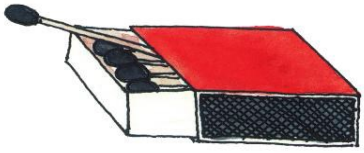
ચિત્ર જોઈને ખાલી જગ્યા ભરો.

કે__

મ_____ન

મા_____સ

____મેટું

શિક્ષક-સૂચનો- શિક્ષાર્થીઓને અક્ષર ઓળખી એના જેવા શબ્દ લખવા પ્રયત્ન કરે.

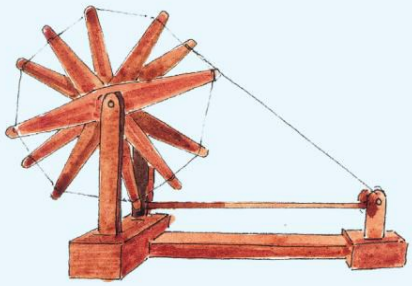
વાક્યો ભેગા મળીને વાચો.

- માલગાડી પર સામાન જઈ રહ્યો છે.
- રીના ટીકા લગાડવા ગઈ છે.
- મુનમુન મીઠાઇ ખાઈ રહી છે.
- મીના એ બાપુજી ને ચિઠ્ઠી લખી છે.
- બસમા ઘણા બધા લોકો છે.

ચિત્રો ના નામ લખો.

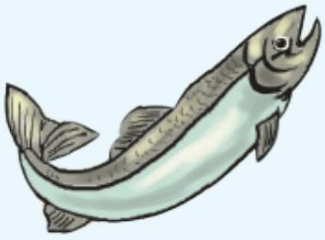
.....

.....

.....

.....

શિક્ષક-સૂચના - શિક્ષાર્થીઓને શબ્દો વાંચવામાં મદદ કરો. શિક્ષાર્થીઓને શબ્દો ઓળખવા અને નાના-નાના વાક્યો લખવા પ્રેરિત કરો.

પાયલ ના ઘરમાં 5 લોકો બેઠા છે. 4 લોકો બીજા આવ્યા. હવે કુલ કેટલા લોકો થયા?

 અને જોડીને

5 લોક	અને	4 લોકો જોડીને	9 લોકો
5	+	4 જોડીને	9
5	+	4 =	9

5 + 4 = 9 કે

$$\begin{array}{r} 5 \\ +\ 4 \\ \hline 9 \end{array}$$

સરવાળો કરો.

$$\begin{array}{r} 13 \\ +\ 2 \\ \hline \quad \end{array} \qquad \begin{array}{r} 15 \\ +\ 3 \\ \hline \quad \end{array} \qquad \begin{array}{r} 12 \\ +\ 4 \\ \hline \quad \end{array}$$

7 + 2 = ☐

13 + 4 = ☐

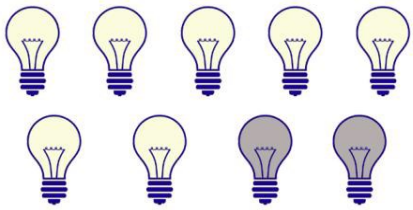
- ટપાલીએ પ્રથમ દિવસે 8 પત્રો વહેંચ્યા. બીજા દિવસે તેણે 3 પત્રો વહેંચ્યા. ટપાલીએ કુલ કેટલા પત્રો વહેંચ્યા?

_____

શિક્ષક-સૂચના - શિક્ષાર્થીઓને સરવાળા અને બાદબાકીના ચિહ્નો ઓળખવા અને ગાણિતિક ક્રિયાઓ કરવા માટે મહત્તમ તકો પ્રદાન કરો. ગણિતમાં, '+' એ વત્તાની નિશાની છે, '-' એ બાદબાકીની નિશાની છે અને '=' સમાનની નિશાની છે.

નવ બલ્બમાથી બે બલ્બ ખરાબ થઈ ગયા. બતાઓ કેટલા બલ્બ ચાલુ હાલતમાં છે?

બલ્બમાથી

ખરાબ બલ્બ

ચાલુ હાલતમાં બચેલા બલ્બ

9 બલ્બમાંથી – 2 બલ્બ ખરાબ થયા = 7 ચાલુ હાલતમાં બચેલા બલ્બ

9 – 2 બચેલા = 7

9 – 2 = 7

$$\begin{array}{r} 9 \\ -\,2 \\ \hline 7 \\ \hline \end{array}$$

કે

$9 - 2 = 7$

શિક્ષક-સૂચના - રોજિંદા જીવનમાં એવી પરિસ્થિતિઓ હોય છે કે જેમાં બે સંખ્યાઓ ઉમેરવાની હોય છે. વિદ્યાર્થીઓને અલગ-અલગ સંખ્યાઓ ઉમેરીને આ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો. નાની (9 સુધી) સંખ્યાઓનો ઉપયોગ કરી બાદબાકી પણ કરી શકાય.

બાદબાકી

9	6	8
- 3	- 2	- 4
_____	_____	_____
_____	_____	_____

7 — 3 = ☐

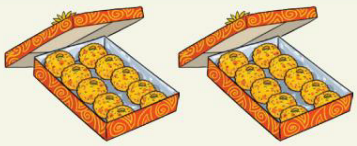
5 — 2 = ☐

- જાવેદ પાસે 20 રૂપિયા છે, તેણે 15 રૂપિયાના ફળ ખરીદ્યા, હવે તેની પાસે કેટલા રૂપિયા બચ્યા?

_____

આવો, ગણીને સરવાળો કરતા શીખીએ.

મીઠાઈના એક ડબ્બામાં 10 લાડુ છે. 10 એકમો એટલે 1 દશક.
જુઓ, સમજો અને લખો

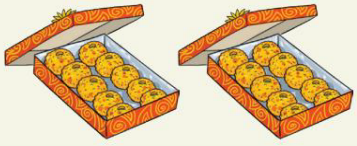
20 + 1 = 21

2 દશક અને 1 એકમ — એકવીસ

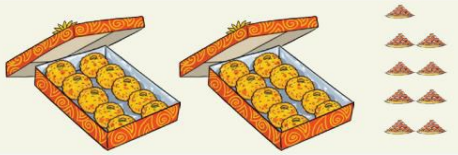
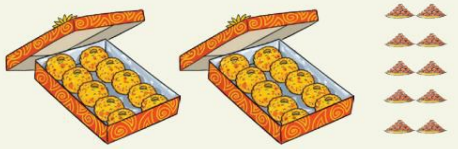
20 + 2 = 22

2 દશક અને 2 એકમ — બાવીસ

20 + 3 = 23

2 દશક અને 3 એકમ — ત્રેવીસ

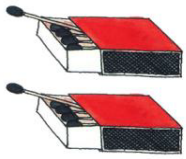
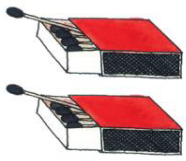
	20 + 4 2 દશક અને 4 એકમ	=	24 ચોવીસ
	20 + 5 2 દશક અને 5 એકમ	=	25 પચ્ચિસ
	20 + 6 2 દશક અને 6 એકમ	=	26 છવ્વીસ
	20 + 7 2 દશક અને 7 એકમ	=	27 સત્તાવીસ
	20 + 8 2 દશક અને 8 એકમ	=	28 અઠયાવીસ
	20 + 9 2 દશક અને 9 એકમ	=	29 ઓગણત્રીસ
	20 + 10 2 દશક અને 10 એકમ કે 3 દશક	=	30 ત્રીસ

શિક્ષકની સૂચનાઓ - શિક્ષાર્થીઓને આગળની સંખ્યાઓ એ જ રીતે લખવામાં મદદ કરો.

30	+	1	=	31
30	+	2	=	32
30	+	3	=	33
30	+	4	=	34
30	+	5	=	35
30	+	6	=	36
30	+	7	=	37
30	+	8	=	38
30	+	9	=	39
30	+	10	=	40

40	+	1	=	41
40	+	2	=	42
40	+	3	=	43
40	+	4	=	44
40	+	5	=	45
40	+	6	=	46
40	+	7	=	47
40	+	8	=	48
40	+	9	=	49
40	+	10	=	50

એક બોક્સમાં 10 દિવાસડીઓ છે. દિવાસડીઓની કુલ સંખ્યા આપેલા ખાનામાં લખો–

		ડ્રે ☐ + ☐
		ડ્રે ☐ + ☐

■ નીચે આપેલા 10 રૂપિયાની નોટો અને 1 રૂપિયાના સિક્કાઓમાંથી કેટલા રૂપિયા બને છે તે લખો –

	10 રૂપિયાના નોટ		1 રૂપિયાના સિક્કા		કુલ રૂપિયા
(ક)		+		=	34
(ખ)		+		=	☐

■ સરવાળો

40	30	40	25	32
+ 5	+ 7	+ 10	+ 12	+ 15
____	____	____	____	____

27 + 12 = ☐ 32 + 11 = ☐

22 + 14 = ☐ 15 + 25 = ☐

બાદબાકી

48	36	42	49
− 32	− 13	− 21	− 19

39 − 23 = ☐ 45 − 31 = ☐

29 − 12 = ☐ 37 − 15 = ☐

- તમારી પાસે રૂપિયા 10 અને 1 રૂપિયાની કેટલીક નોટો અથવા સિક્કા છે. મને કહો, તમે દુકાનદારને માલની કિંમત કેવી રીતે ચૂકવશો? ખાલી જગ્યામાં સિક્કા અને નોટોની સંખ્યા ભરો –

વસ્તુ	કિંમત	10 ની નોટ/સિક્કા	1 ની નોટ/સિક્કા
ટામેટા	₹50		
બરફી	₹42		
મગ	₹29		
કેળા	₹15		

શિક્ષકની સૂચનાઓ - શિક્ષાર્થીઓને કહો કે દસના જૂથમાં ગણતરી કરવાથી મોટી સંખ્યાઓ ગણવાનું સરળ બને છે. આપણે એ સમજ પણ વિકસાવવી પડશે કે દસ એકમો ભેગા થઈને દશક બને છે.

અભ્યાસ કાર્ય

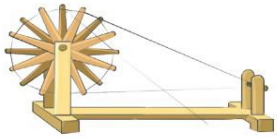
1. આપેલા અક્ષરોની ઓળખ કરી તેના પર ગોળ કરો.

ઈ -	ઈયળ	ઈટ
ટ -	ટામેટા	ટપાલ
તી -	તીર	તીડ

2. આપેલા શબ્દોને લખો.

દાળ ખાટલો બારીક

3. ચિત્ર જોઈને ખાલી જગ્યા પૂરો.

ચર___

___તંગિયું

ત____લા

કબા__

4. ચિત્રના નામ લખો.

.....

.....

.....

.....

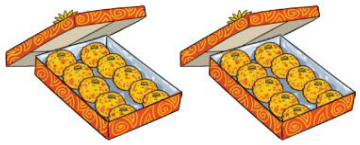
5. સરવાળો–

13	36	20	27	32
+ 32	+ 4	+ 15	+ 12	+ 11
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

6. બાદબાકી–

9	8	36	45	37
– 3	– 4	– 12	– 21	– 15
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

7. ગણતરી કરીને સરવાળો લખો.

= _____

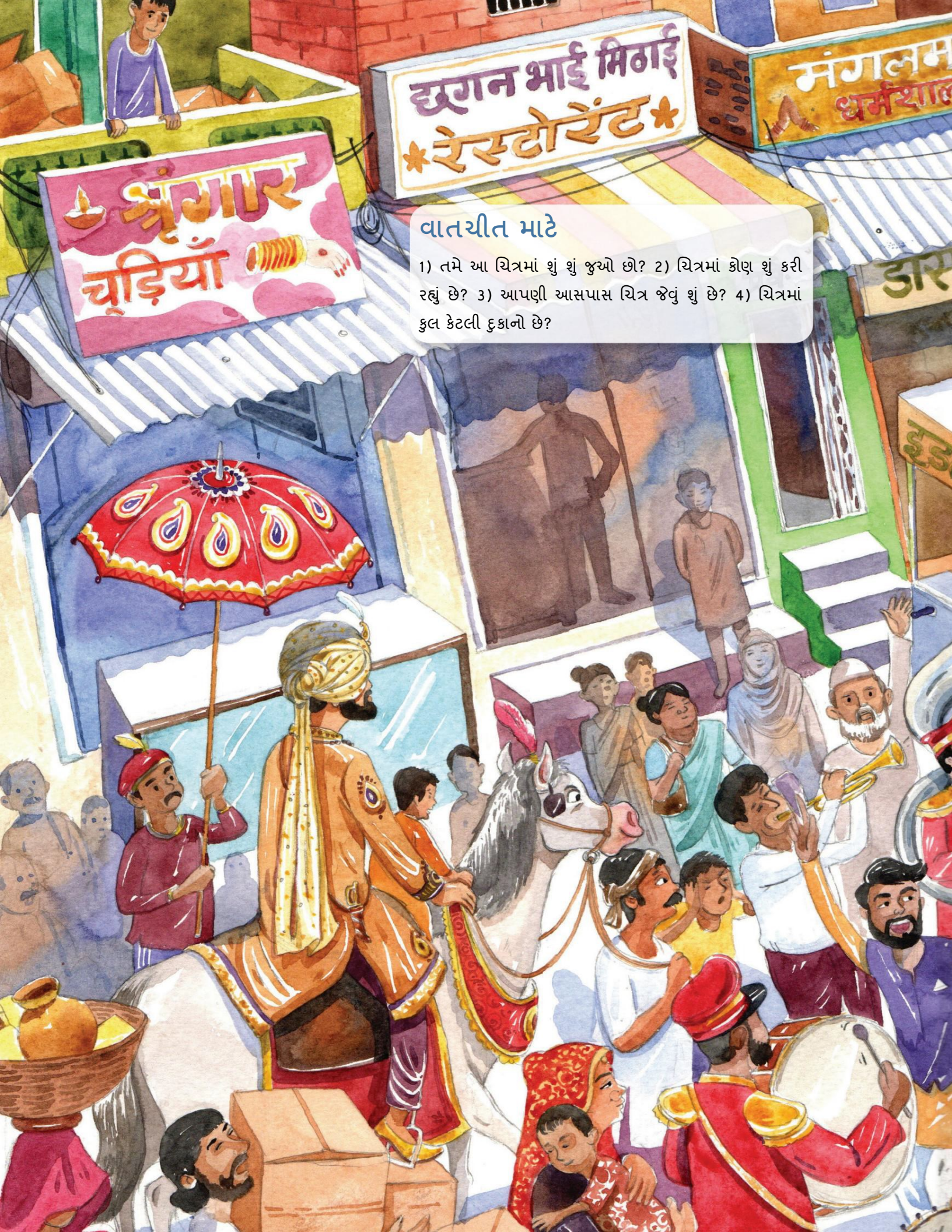
8. ખાલી જગ્યા પૂરો.

30 + 5 = _____ 40 + 5 = _____

40 + 2 = _____ 40 + 10 = _____

9. સિકકાઓ અને નોટોને આપેલા ખાનામાં લખો.

કિંમત	10 ની નોટ/સિક્કા	1 ની નોટ/સિક્કા
₹42		
₹29		

વાતચીત માટે

1) તમે આ ચિત્રમાં શું શું જુઓ છો? 2) ચિત્રમાં કોણ શું કરી રહ્યું છે? 3) આપણી આસપાસ ચિત્ર જેવું શું છે? 4) ચિત્રમાં કુલ કેટલી દુકાનો છે?

चाहत
ब्यूटी पार्लर
अन्ना डोसा
असली
दयाल
बैंड
दयाल

3 આપણું રહન – સહન

આપણે શીખીશું

ઓ	ઔ	ઝ	દ	લ	ગ	ક	ય

- 51 થી 1000 સુધીની સંખ્યાઓની ઓળખ, વાંચન અને લેખન
- એકમ, દશક અને સૌ ના સમૂહોની ગણતરી (સ્થાન કિંમત)
- 2 અંકની સંખ્યાઓનો સરવાળો અને બાદબાકી
- 1 અંકના સંખ્યાઓ નો ગુણાકાર
- 100-100 ના જૂથની ગણતરી

જુઓ, વાંચો અને વાત કરો

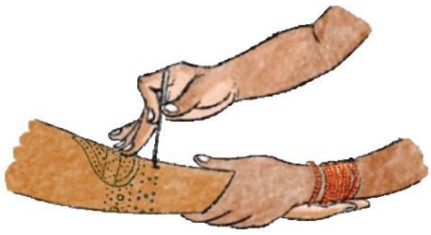
વરઘોડો

રમકડાં

વાજિંત્ર

ગોદવુ

વાચો અને લખો

ઓ

ઓઢણી

ઔ

ઔદ્યોગિક

ઝ

ઝરણુ

ઝા

ઝાડ

ઝિ

ઝીલ

ઝિબ્રા

ઝી

દ

દરવાજો

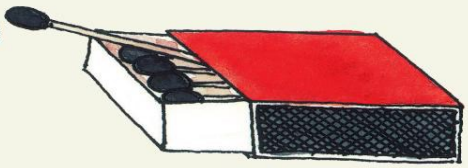
દા

દાઢી

શિક્ષકની સૂચનાઓ– શિક્ષાર્થીઓને એક પછી એક ચિત્ર ઓળખવા માટે કહો. તમારી આંગળી મૂકીને ચિત્રની નીચે લખેલા શબ્દો વાંચો અને તેમને અક્ષરો લખાવો.

દિ

દિવાસળી

દિ

દી

દીપક

દી

દૌ

દૌડવું

દૌ

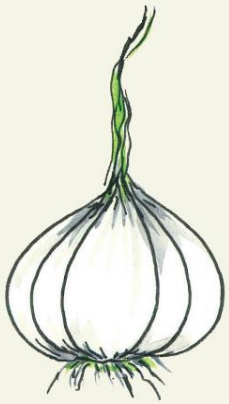
ય

યજ્ઞ

ય

લ

લસણ

લા

લાલટેન

લ

લા

લિ

લિંબુ

લી

લીપવું

લિ

લી

શિક્ષકની સૂચનાઓ– શિક્ષાર્થીઓને એક પછી એક ચિત્ર ઓળખવા માટે કહો. તમારી આંગળી મૂકીને ચિત્રની નીચે લખેલા શબ્દો વાંચો અને તેમને અક્ષરો લખાવો.

લો

લૌ

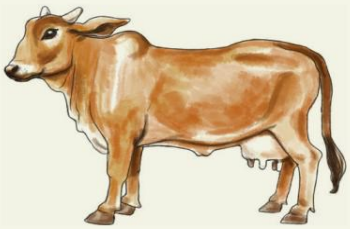
લોખંડ

લૌકિક

ગ

ગા

ગણપતિ

ગાય

શિક્ષકની સૂચનાઓ– શિક્ષાર્થીઓને ચિત્રો જોઇને શબ્દો વાંચવામાં મદદ કરો અને તેમને અક્ષરો લખાવો. આ અક્ષરોને જોડીને નવા શબ્દો બનાવો અને શિક્ષાર્થીઓને વાંચવા પ્રેરિત કરો.

ગિ

ગી

ગિધ

ગીર ગાય

ગિ

ગી

ગો

ગૌ

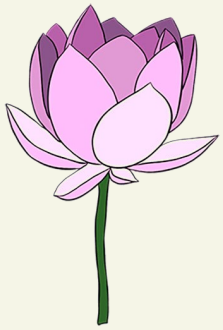
ગોદડી

ગૌશાળા

ગો

ગૌ

ક

કા

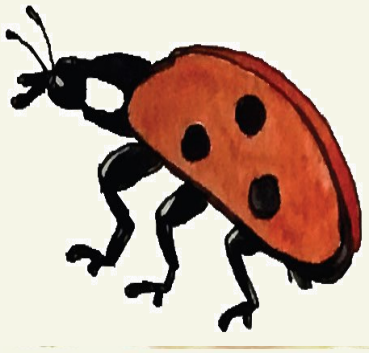
કમળ

કારેલા

ક

કા

કિ

કી

કિડો

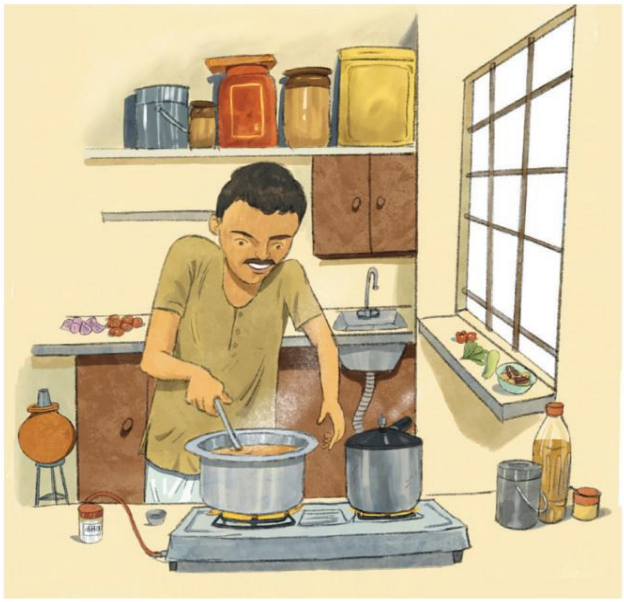
કીડી

કિ

કી

▪ શબ્દો શોધો અને લખો

આજે કમલે ખાવાની ઘણી વસ્તુઓ બનાવી છે. ખાવાની વસ્તુના નામ ઓળખો અને તેના પર ગોળ કરો.

પનીર	ડુંગળી	આમલી	ટામેટા	વાટકી	થાળી	ગ્લાસ
ચટણી	પાલક	દાળ	ચોખા	ઓસ	રોટલી	રમકડાં
રાયતું	મીઠું	પાણી	જગ	વેલણ	ખીર	બરણી

• ખાવાની વસ્તુના નામ લખો–

વાંચો અને લખો

- સાહિલએ માળા બનાવી છે.

- અખબારમાં ખબર આવી છે.

- વરસાદ વરસી રહ્યો છે.

- માલા ખેતરમાં કામ કરી રહી છે.

શિક્ષકની સૂચનાઓ– શિક્ષાર્થીઓને શબ્દો વાંચવામાં મદદ કરો. શિક્ષાર્થીઓને વાક્યો વાંચવા અને જોઈને લખવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો.

ફૂલોની માળા

રાજુ તેની માતાને ફૂલોના હાર બનાવવામાં મદદ કરતો હતો. તે તેની માતાને એક પછી એક ફૂલ આપતો રહ્યો અને સંખ્યા બોલતો રહ્યો.

10 ફૂલોની માળા એટલે કે દરેક હારમાં 10 ફૂલ. રાજુ ફૂલ આપતો રહ્યો અને માળા બનતી રહી. તો ચાલો સમજીએ કે એક માળા બનાવવા માટે કેટલા ફૂલોની જરૂર પડે છે.

પાંચ દશક 	+	એક એકમ 	=	50 + 1 = 51 એકાવન
પાંચ દશક 	+	બે એકમ 	=	50 + 2 = 52 બાવન
પાંચ દશક 	+	ત્રણ એકમ 	=	50 + 3 = 53 ત્રેપન
પાંચ દશક 	+	ચાર એકમ 	=	50 + 4 = 54 ચોપન

પાંચ દશક 	+	પાંચ એકમ 	=	50 + 5 = 55	પંચાવન
પાંચ દશક 	+	છ એકમ 	=	50 + 6 = 56	છપ્પન
પાંચ દશક 	+	સાત એકમ 	=	50 + 7 = 57	સત્તાવન
પાંચ દશક 	+	આઠ એકમ 	=	50 + 8 = 58	અઠ્ઠાવન
પાંચ દશક 	+	નવ એકમ 	=	50 + 9 = 59	ઓગણસાઠ
પાંચ દશક 	+	એક દશક 	=	50 + 10 = 60	સાઠ

100 સુધીની ગણતરી

60+1	=	61
60+2	=	62
60+3	=	63
60+4	=	64
60+5	=	65
60+6	=	66
60+7	=	67
60+8	=	68
60+9	=	69
60+10	=	70

70+1	=	71
70+2	=	72
70+3	=	73
70+4	=	74
70+5	=	75
70+6	=	76
70+7	=	77
70+8	=	78
70+9	=	79
70+10	=	80

80+1	=	81
80+2	=	82
80+3	=	83
80+4	=	84
80+5	=	85
80+6	=	86
80+7	=	87
80+8	=	88
80+9	=	89
80+10	=	90

90+1	=	91
90+2	=	92
90+3	=	93
90+4	=	94
90+5	=	95
90+6	=	96
90+7	=	97
90+8	=	98
90+9	=	99
90+10	=	100

■ ખાલી જગ્યામાં સાચાક્રમમાં સંખ્યા લખો.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11		13	14			17			20
21			24						
					36				
		43						49	
	52				56				
61			64			67		69	
		73							80
			84				88		
91		93			96				100

સરવાળો

70	56	46	62
+ 12	+ 13	+ 12	+36
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

- જ્યારે એકમોનો સરવાળો દસ કરતાં વધુ હોય, ત્યારે દસ એકમો દસમાં વિભાજિત થાય છે અને દસમાં ઉમેરવામાં આવે છે.

જેમકે —

1
46
+27
73

6 એકમ + 7 એકમ મળીને

13 એકમ એટ્લે | 1 દશક | 3 એકમ |

સરવાળો

75	37	55	28
+ 19	+ 46	+ 26	+25
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
65	36	38	39
+ 27	+ 54	+ 45	+24
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

બાદબાકી

75	38	86	47
− 24	− 12	− 24	−13

જ્યારે અમારી પાસે એકમ ઓછા હોઈ ત્યારે અમે દશકને એકમમાં ફેરવી શકાય છે.

જેમકે — 54 [10] [10] [10] [10] [10] ⁘

કે

54 [10] [10] [10] [10] ⁘⁘⁘

જેમકે — 54 (4) (14)

− 26 2 6

28

4 માંથી 6 બાદ કરી શકાતું નથી. આ માટે, 5 દશકમાંથી 1 દશક લઈને 10 એકમમાં રૂપાંતરિત કરીએ. હવે આપણી પાસે 4 દશકો અને 14 એકમો છે. 14 એકમોમાંથી 6 એકમ બાદ કરીએ તો 8 એકમ બાકી રહેશે. 4 દશકમાંથી 2 દશક બાદ કરીએ તો 2 દશક બાકી રહેશે.

બાદબાકી

76	53	32	65
− 38	− 27	− 15	−28
96	88	40	54
− 68	− 39	− 27	−28

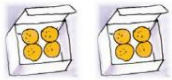
- સ્વાતંત્ર્ય દિન નિમિત્તે શાળામાં બાળકોને લાડુના બોક્સનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. એક બોક્સમાં ચાર લાડુ રાખી શકાય છે. ચાલો જાણીએ કે જો આપણે 10 બાળકોને બોક્સ આપવાના હોય તો કેટલા લાડુ જોઈએ?

1 બાળકને મળસે એટ્લે 1 બોક્સ 4 લાડુના

1 વાર 4 કે 1 ગુણ્યા 4

કે 1 x 4 = 4 લાડુ

---

2 બાળકને મળસે એટ્લે 2 બોક્સ 4 લાડુના

4 + 4

2 વાર 4 કે 2 ગુણ્યા 4

કે 2 x 4 = 8 લાડુ

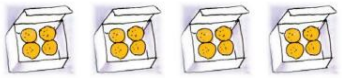
---

3 બાળકને મળસે એટ્લે 3 બોક્સ 4 લાડુના

4+4+4 = 3 વાર 4

કે 3 ગુણ્યા 4 = 3 x 4 = 12 લાડુ

---

4 બાળકને મળસે એટ્લે 4 બોક્સ 4 લાડુના

4+4+4+4 = 4 વાર 4

કે 4 ગુણ્યા 4 = 4 x 4 = 16 લાડુ

કહો, 7 બાળકો ને કેટલા લાડુ મળશે?

4 + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ = ____ વાર ____

કે ____ ગુણ્યા ____ = ____ x ____ = ____ લાડુ

10 બાળકોને કેટલા લાડુ મળશે?

4 + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____ + ____

= ____ વાર ____ = ____ ગુણ્યા ____ = ____ x ____ = ____ લાડુ

ગુણાકાર કરો

5	4	5	3
X 4	x 3	x 5	x 4
____	____	____	____

આવો, થેલા ગણીએ

1 બંડલ 100 થેલાના કે 1 વાર 100 કે	1 x 100 = 100 થેલા
2 બંડલ 100 થેલાના કે 2 વાર 100 કે	2 x 100 = 200 થેલા
	3 x 100 = 300 થેલા
	4 x 100 = 400 થેલા
	5 x 100 = 500 થેલા
	6 x 100 = 600 થેલા
	7 x 100 = 700 થેલા
	8 x 100 = 800 થેલા
	9 x 100 = 900 થેલા
	10 x 100 = 1000 થેલા

અભ્યાસ કાર્ય

1. આપેલા અક્ષરોની ઓળખ કરી તેના પર ગોળ કરો.

ઓ - ઓલા આઓ

ઔ - ઔજાર ઔષધ

લો - લોટો ચાલો

2. ચિત્રમાં આપેલી વસ્તુના નામ પર ગોળ કરો.

માટલુ

ઓસ

બાટલી

નળ

3. વાંચો અને લખો

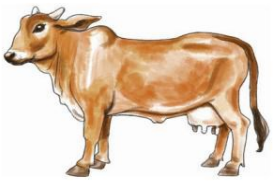
ગ્લાસમાં પાણી છે

_____

4. ચિત્રોના નામ લખો.

_____

_____

_____

5. ખાલી જગ્યા ભરો–

પાંચ દશક 	એક એકમ 	=	☐ + ☐ = ☐
પાંચ દશક 	ચાર એકમ 	=	☐ + ☐ = ☐

6. ખાલી જગ્યામાં સાચા ક્રમમાં સંખ્યા લખો–

21			24				28		30
		33			36			39	

7. ખાલી જગ્યા ભરો–

90 + 2 = _____

70 + 5 = _____

46	58
+ 27	– 27
_____	_____

8. થેલા ગણીને લખો–

 = 100 થેલા

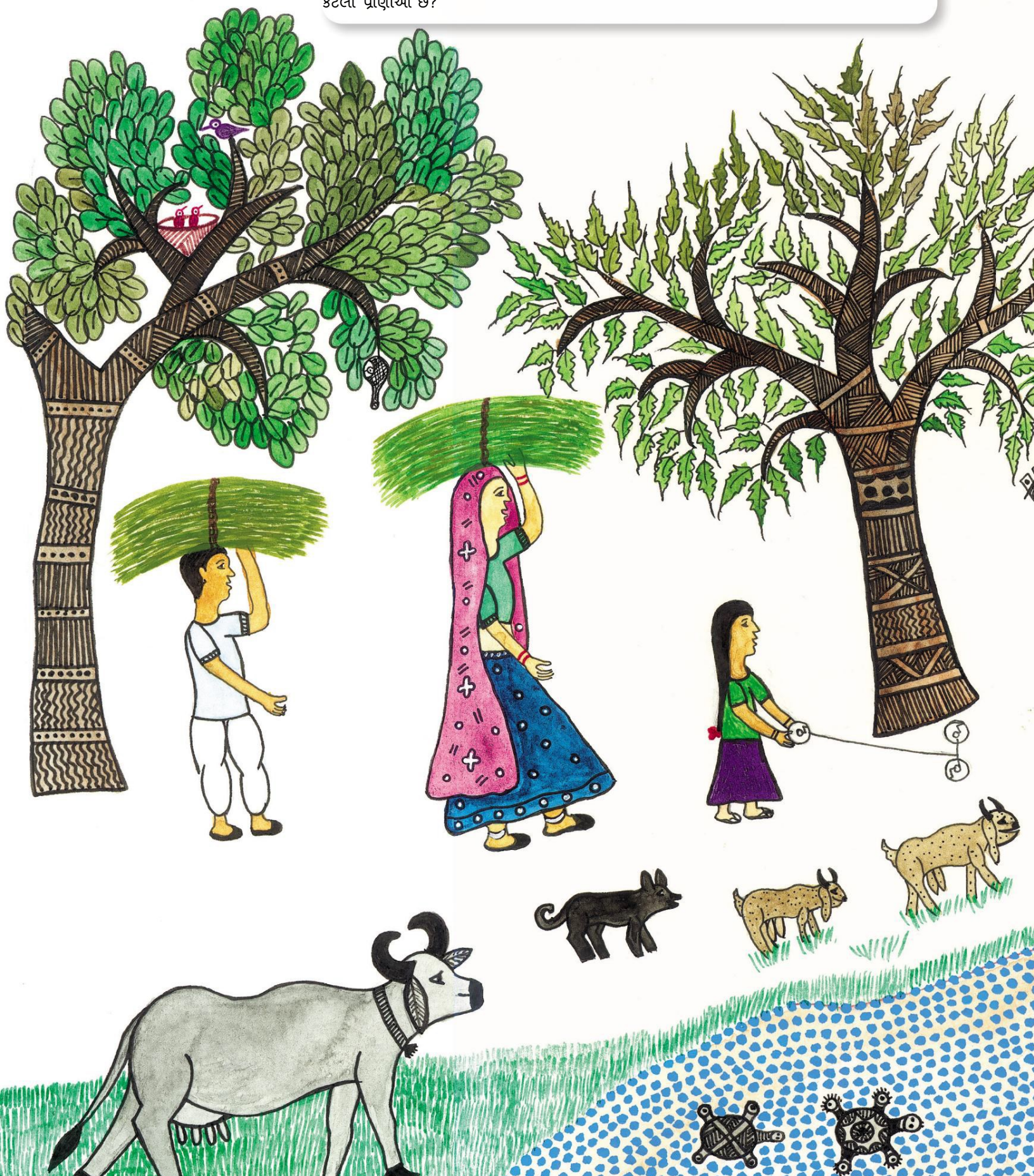
_____ થેલા

_____ થેલા

વાતચીત માટે

શિક્ષાર્થીઓ સાથે ખેતર, ખેતી વગેરે બાબતોની ચર્ચા કરો. તેમને પૂછો- 1. આપેલ ચિત્રમાં કેટલા પલંગ છે? 2. આપેલ ચિત્રમાં કેટલા ઘરો છે? 3. આ ચિત્રમાં કેટલા લોકો દેખાય છે? 4. ચિત્રમાં કેટલા પ્રાણીઓ છે?

सुनीता

4 આપણી આસ-પાસ

આપણે શિખીશું

એ	ઐ	જ	ભ	ડ	ઢ	શ	ષ	—	—

- 51 થી 100 સુધીની સંખ્યાઓનું વાંચન અને લેખન
- 1 થી 50 સુધીની સંખ્યાઓ ઉમેરો અને બાદ કરો
- 51 થી 100 સુધીના સરવાળા અને બાદબાકી (પુનઃજૂથ કર્યા વિના)

▪ ચિત્રનો અંદાજ લગાવી વાચો.

જંગલ

કૂવો

વરસાદ

ધોધ

શિક્ષકને સૂચનાઓ - શિક્ષાર્થીઓને ઉપરના શબ્દો વાંચવામાં મદદ કરો. ચિત્રોના આધારે અનુમાન લગાવવા ઉપરાંત તેમના વધતા શબ્દ અને અક્ષર જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરવા માટે તેમને પ્રોત્સાહિત કરો.

વાંચો અને લખો

એ

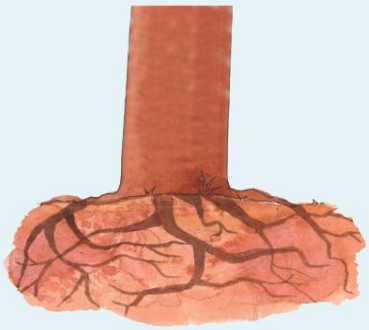
ઐ

મારી એડીમાં દુખે છે

ઇન્દ્રના હાથીને ઐરાવત કહેવામાં આવે છે

જ

ભ

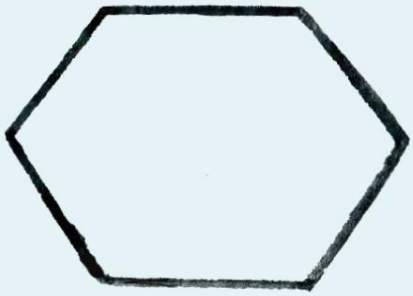
ઝાડ જડથી પાણી લઈ છે

ભમરો ગુંજન કરે છે

શ

ષ

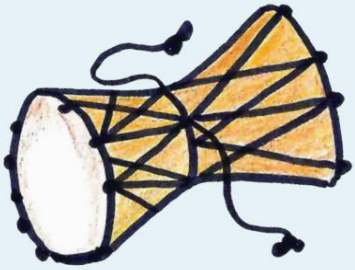
સાવન શરણાઈ વગાડે છે

ષષ્ટકોણમા છ ખૂણા હોય છે

૧. _____

૪. _____

ડ

ઢ

ડમરુનો અવાજ

ડમ ડમ ડમ

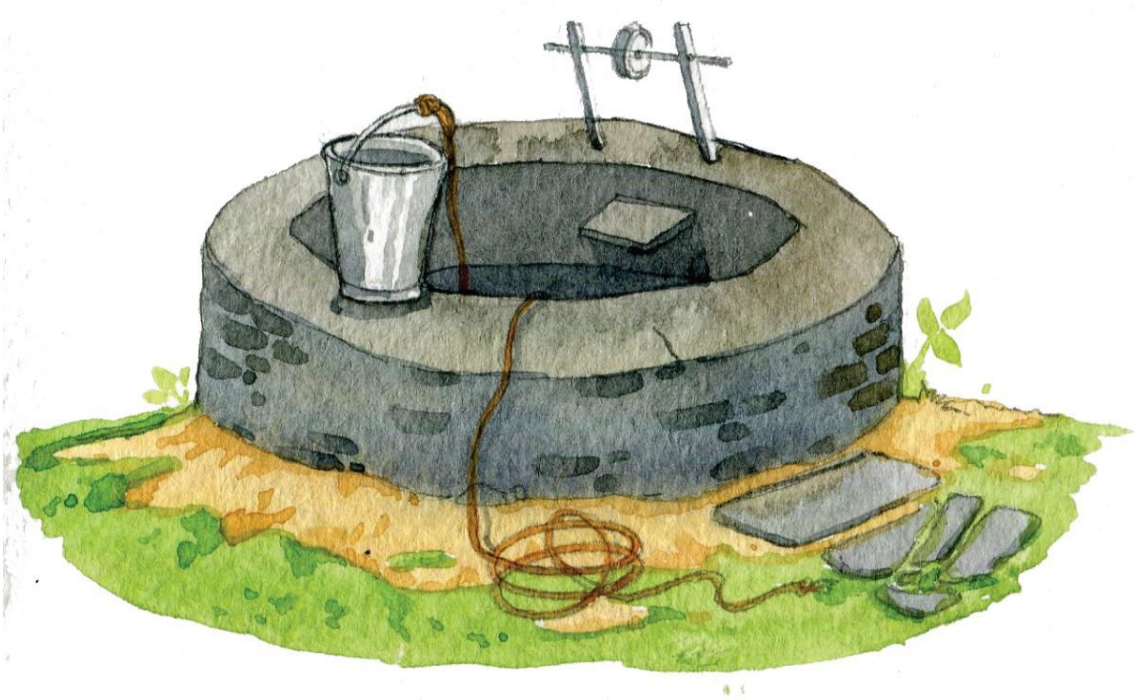
આ મીઠાનો ઢગલો છે

૫. _____

૬. _____

જગ	શહેર	કોષ	ઢોલક
_____	_____	_____	_____

▪ ચિત્ર માટે કોઈ ત્રણ વાતો લખો.

1. _____

2. _____

3. _____

સરવાળો

741	685	135	437
+ 132	+ 114	+ 232	+ 142
_____	_____	_____	_____

- રવિએ ₹435ના ચોખા અને ₹132ની ખાંડ ખરીદ્યા. તેણે દુકાનદારને કેટલા રૂપિયા આપ્યા?

_____

બાદબાકી

739	735	895	436
– 225	– 123	+ 242	+ 115
_____	_____	_____	_____

- રાની પાસે 845 રૂપિયા હતા. તેણે 420 રૂપિયાનું મધ ખરીદ્યું. રાની પાસે હવે કેટલા પૈસા બચ્યા છે?

_____

માપ-તોલ

યાદ રાખો

1 સેંટિમીટર = 10 મિલીમીટર

100 સેંટિમીટર = 1 મીટર

1000 મીટર = 1 કિલોમીટર

- દીવાલ પર એવા બે નિશાન કરો જેની વચ્ચે 1 મીટરની અંતર છે.
- તમારા મિત્રની મદદથી તમારી અને તમારા મિત્રની લંબાઈ માપીને લખો.

વિચારીને ખાલી જગ્યા ભરો–

બે શહેરની વચ્ચેનું અંતર અમે _____ માં માપીએ.

કાપડની લંબાઈ _____ માં માપી શકાય.

ખાલી જગ્યા ભરો–

- 3000 મી. = _____ કિ. મી.
- 700 સે.મી. = _____ મી.
- 40 મિ.મી. = _____ સે.મી.
- 5 કિ.મી. = _____ મી.
- 6 મી. = _____ સે.મી.
- 7 સે.મી. = _____ મિ.મી.

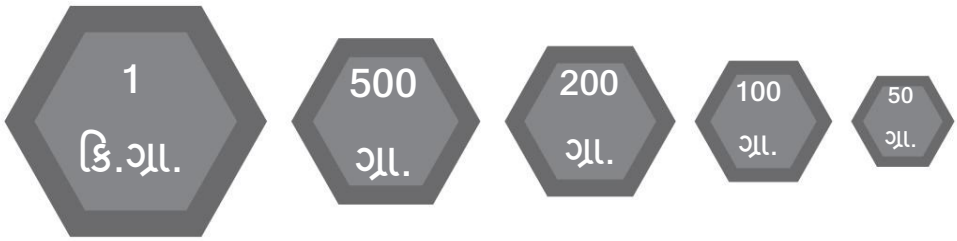
- ફાતિમાએ પહેલા દિવસે કાર દ્વારા 180 કિ.મી. નું અંતર કાપ્યું. અને બીજા દિવસે 182 કિ.મી. બંને દિવસ મળીને કુલ કેટલું અંતર કાપ્યું?

- સીમાએ 854 મીટર કાપડમાંથી 632 મીટર કાપડનું વેચાણ કર્યું. સીમા પાસે હવે કેટલા મીટર કાપડ બાકી છે?

યાદ રાખો

1 કિલોગ્રામ	=	1000 ગ્રામ
અડધો કિલોગ્રામ	=	500 ગ્રામ
પાવ કિલોગ્રામ	=	250 ગ્રામ

ભારી વસ્તુઓના વજન માપવામાટે મોટા વજનનો ઉપયોગ થાય છે.

ખાલી જગ્યા ભરો

- 4 કિલોગ્રામ = _____ ગ્રામ
- 7000 ગ્રામ = _____ કિલોગ્રામ
- 2 કિલોગ્રામ 500 ગ્રામ = _____ ગ્રામ

રામુએ એક ખેતરમાં 312 કિલો બટાટા અને બીજા ખેતરમાં 236 કિલો બટાકાની ખેતી કરી. રામુના બંને ખેતરોમાં કુલ કેટલા કિલોગ્રામ ઉત્પાદન થયું? _____

- હરિએ 495 કિલોમાંથી 292 કિલો ચોખા વેચ્યા. હરિ પાસે હવે કેટલા ચોખા બચ્યા છે?

- 5 કિલો ઘઉં 100 રૂપિયામાં મળે છે તો 25 કિ.ગ્રા. ઘઉંની કિંમત કેટલી હશે?

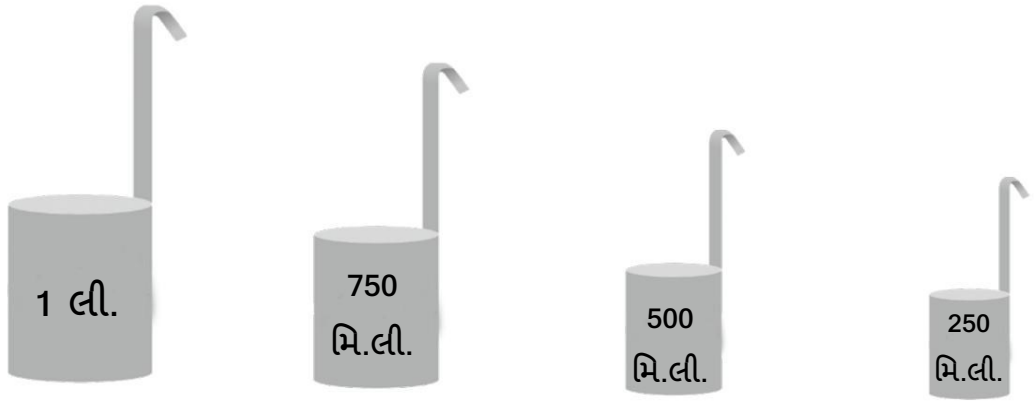
- 25 કિ.ગ્રા. ઘઉં ખરીદવા માટે કઈ અને કેટલી નોટો આપશો?

શેલજા શાકભાજી લેવા બજારમાં ગઈ. હિસાબ કરો કે તેણે કુલ કેટલા રૂપિયાની શાકભાજી ખરીદી?

શાકભાજી નું નામ	દર (રેટ) પ્રતિ કિલોગ્રામ	કેટલી શાકભાજી લીધી (પ્રમાણ)	રૂપિયા ચુકવ્યા (કિંમત)
બટાકા	20	2 કિલોગ્રામ	
ડુંગળી	15	1 કિલોગ્રામ	
ટામેટા	25	3 કિલોગ્રામ	
દૂધી	10	અડધો કિલોગ્રામ	
		કુલ રૂપિયા	

શિક્ષકની સૂચનાઓ – શિક્ષાર્થીઓને જાગૃત કરો કે જ્યારે પણ તેઓ કોઈ દુકાનમાંથી સામાન ખરીદે ત્યારે તેમણે દુકાનદાર પાસેથી બિલ લેવું જોઈએ અને તેના ઉપયોગ વિશે ચર્ચા કરવી જોઈએ. જો તમને લાગતું હોય કે તમે ખરીદેલ સામગ્રી નિયત વજન કરતા ઓછી છે, તો તમે દુકાનદારને માપના સામગ્રી પેનમાં વજન અને વજનની પેનમાં સામગ્રી મૂકીને તેનું ફરીથી વજન કરવા માટે કહી શકો છો. જો તમને લાગે કે દુકાનદારનું વજન નિયત ધોરણનું નથી, તો તમે તેની ફરિયાદ તોલ અને માપ વિભાગને કરી શકો છો. રાષ્ટ્રીય ઉપભોક્તા વ્હાટસેપ હેલ્પલાઇન 8800001915 પર મેસેજ કરી શકે છે.

દૂધ માપવાના વાસણ

યાદ રાખો

1 કિલોલીટર = 1000 લીટર

1 લીટર = 1000 મિલીલીટર

આધા લીટર = 500 મિલીલીટર

સરવાળો

425 લીટર	512 લીટર
+ 223 લીટર	+ 327 લીટર
_____	_____
_____	_____

બાદબાકી

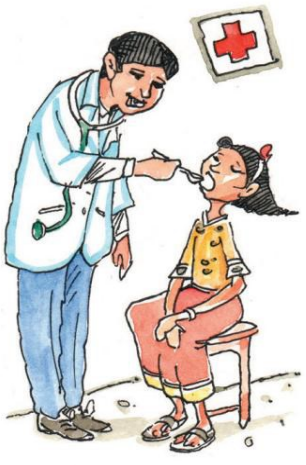
999 લીટર	556 લીટર
– 322 લીટર	– 235 લીટર
_____	_____
_____	_____

- સુમને પહેલા દિવસે 132 લિટર અને બીજા દિવસે 242 લિટર દૂધનું વેચાણ કર્યું હતું. સુમને કેટલા લિટર દૂધ વેચ્યું?

- ટાંકીમાં 899 લિટર પાણી હતું. 645 લીટર પાણીનો ઉપયોગ થયો હતો. હવે ટાંકીમાં કેટલું પાણી છે?

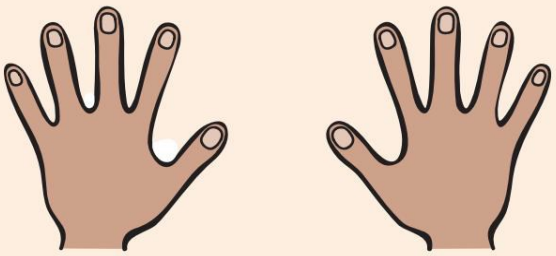
- 1 લિટરની બોટલમાંથી 250 મિલીલીટરની કેટલી બોટલ ભરી શકાય?

- રજનીને ચાર દિવસ સુધી દરરોજ 5 મિલી દવા પીવી પડે છે. રજનીને 10 દિવસમાં કેટલી દવાની જરૂર પડશે?

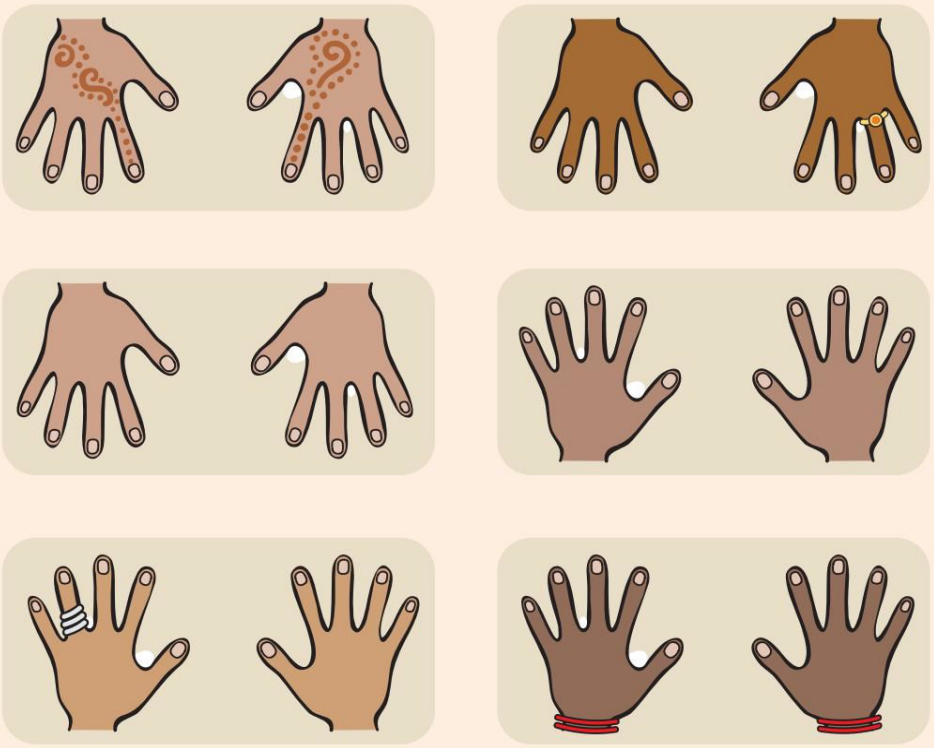

આવો ગણીએ આપણા હાથોની આંગણી.

બે હાથોની કુલ આંગણીઓ 2 x 5 = 10

12 વાર 5 એટલે

12 x 5 કે

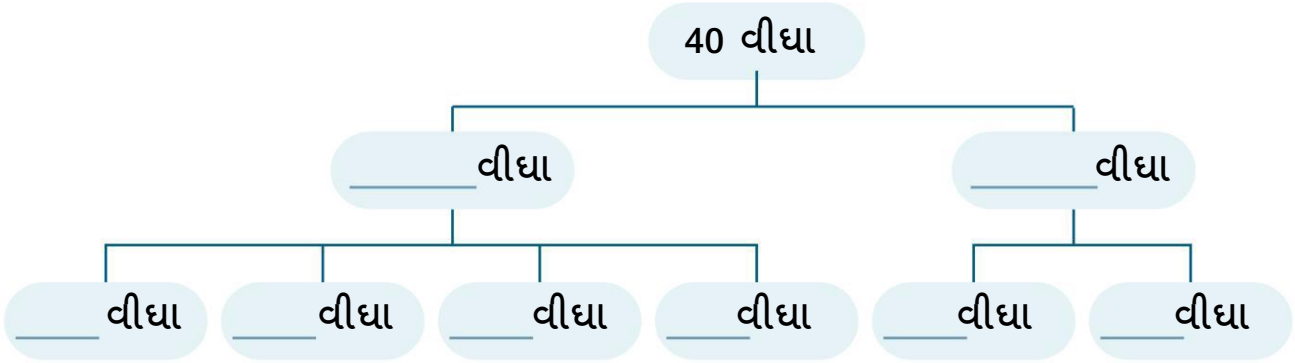
$$\begin{array}{r} 12 \\ \times\ 5 \\ \hline \\ \hline \end{array}$$

ગુણાકાર કરો–

1 3	1 1	1 4
X 6	X 5	X 8
_____	_____	_____
_____	_____	_____

- એક શર્ટમાં કુલ 6 બટન હોય છે, તો આવા 5 શર્ટમાં કેટલા બટન હશે?

- લીલા પાસે 40 વીઘા જમીન છે. લીલાને બે બાળકો સુશીલ અને શીલા છે. બંને બાળકો વચ્ચે જમીન સરખી રીતે વહેંચવામાં આવી હતી. ચાલો આપણે નીચેના ચિત્રમાં જોઈએ કે કેવી રીતે જમીન આગામી પેઢીઓમાં વહેંચવામાં આવી.

2) 40 (

4) 20 (

- 40 ને 2 સરખા ભાગમાં વહેચ્યા

40 ÷ 2 =

- 20 ને 4 સરખા ભાગમાં વહેચ્યા 20 ÷ 4 =

શિક્ષકની સૂચનાઓ – જમીન કે અન્ય કોઈ પણ વસ્તુને બરાબર વહેચવા માટેના ભાગોની સમજ પર ચર્ચા કરો.

અભ્યાસ કાર્ય

1. આપેલા અક્ષરોથી શબ્દ લખો.

ડ - .....

જ - .....

ઝ - .....

2. આપેલા અક્ષરો થી વાક્યો પૂરા કરો.

શહેર, ઐરાવત, ભમરો, ડમરુ

1. ઇન્દ્રના હાથીને _____ કહેવામાં આવે છે.
2. _____ ગુંજન કરે છે.
3. _____ની અવાજ ડમ ડમ ડમ.
4. જંગલ _____ થી દૂર છે.

3. ચિત્ર જોઈને ત્રણ વાક્યો લખો

1. _____
2. _____
3. _____

4. સરવાળો–

741 ગ્રામ	135 મીટર	425 લીટર
+ 132 ગ્રામ	+ 232 મીટર	+ 223 લીટર
_____	_____	_____
_____	_____	_____

5. બાદબાકી–

735 ગ્રામ	895 મીટર	556 લીટર
– 123 ગ્રામ	– 242 મીટર	– 235 લીટર
_____	_____	_____
_____	_____	_____

6. ખાલી જગ્યા પૂરો–

ક) 3000 મી. = _____ કિ. મી.

ખ) 7000 ગ્રા. = _____ કિ. ગ્રા.

ગ) 4 કિ. ગ્રા. = _____ ગ્રા.

ઘ) કાપડ ની લંબાઈ = _____ માં મપાઈ છે.

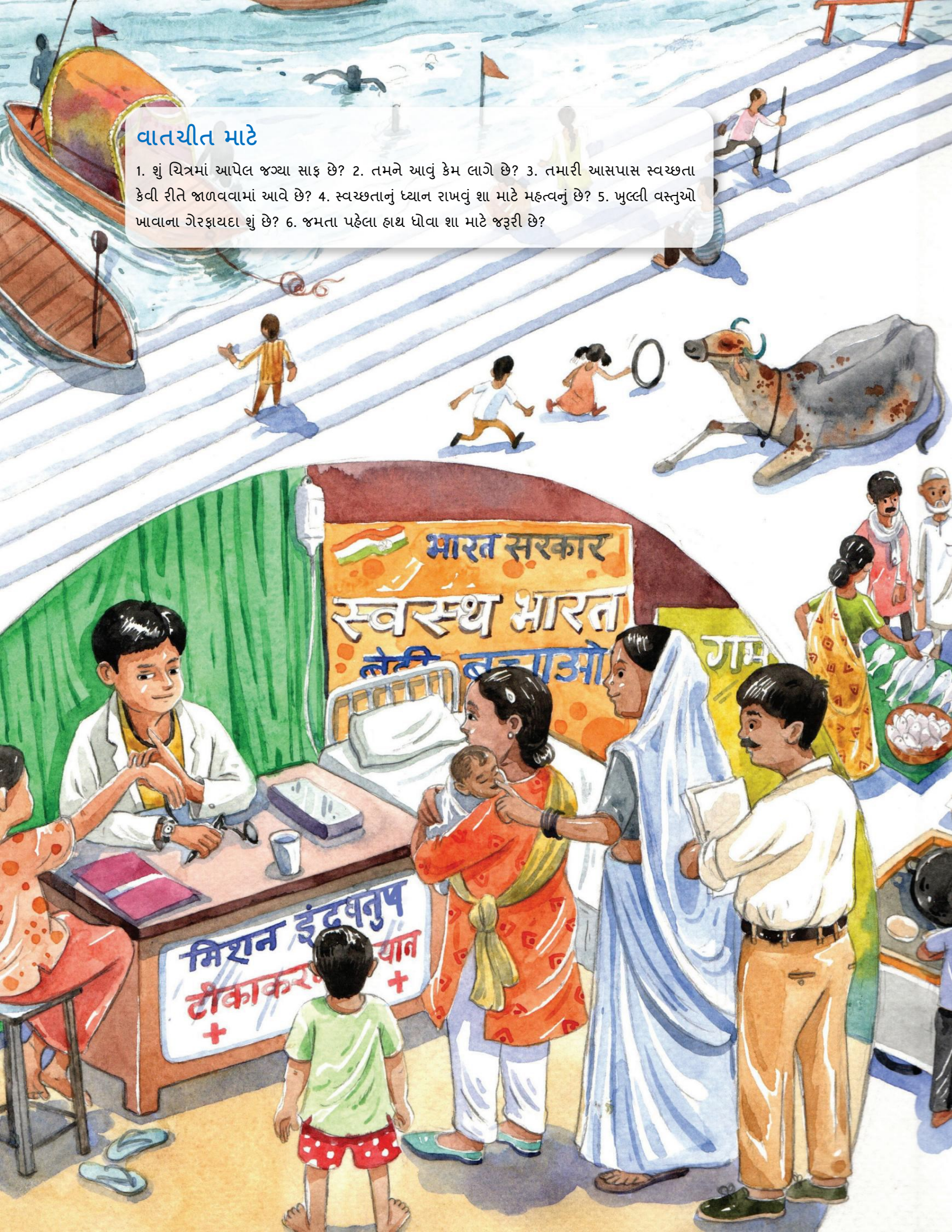
7. ગુણાકાર કરો–

1 3	1 5	1 6
X 6	X 6	X 6
_____	_____	_____
_____	_____	_____

8. કિષ્ણાએ 495 કિલોમાંથી 292 કિલો ચોખાનું વેચાણ કર્યું. કિષ્ણા પાસે હવે કેટલા ચોખા બચ્યા છે?

_____

_____

વાતચીત માટે

1. શું ચિત્રમાં આપેલ જગ્યા સાફ છે? 2. તમને આવું કેમ લાગે છે? 3. તમારી આસપાસ સ્વચ્છતા કેવી રીતે જાળવવામાં આવે છે? 4. સ્વચ્છતાનું ધ્યાન રાખવું શા માટે મહત્વનું છે? 5. ખુલ્લી વસ્તુઓ ખાવાના ગેરફાયદા શું છે? 6. જમતા પહેલા હાથ ધોવા શા માટે જરૂરી છે?

रफीक भाई फूल वाले
नमस्कार
नरेन्द्र
चाय वाले
शीला
SHUBHAM
हाथ
धोना जरूरी

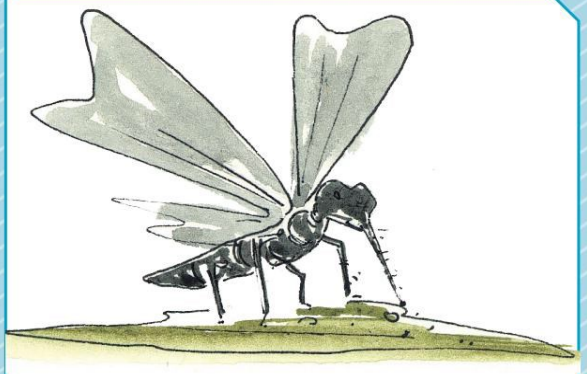
5 ખોરાક અને આરોગ્ય

આપણે શીખીશું

ઉ	ઊ	હ	છ	થ	ફ	ઠ	ળ

- સમય જુવો (કલાક, મિનિટ, સેકન્ડ)
- સમયના એકમોને બદલો
- ડિજિટલ નંબરો ઓળખવા અને લખવા

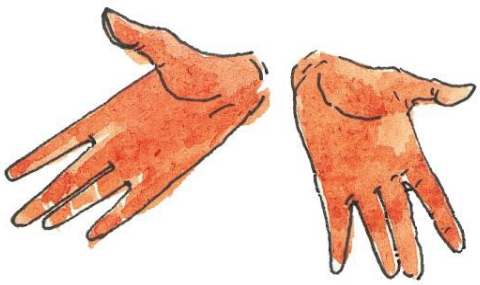
▪ ચિત્રનો અંદાજ લગાવી વાચો.

મચ્છર

ફળ

સાફ હાથ

કચરો

વાંચો અને લખો

ઉ

ઊ

ઉલ્લુ ડાળ પર બેઠો છે

ઊનથી ગરમ કપડા બને છે

ઉછેરવું	ઉડવું	ઊપજ	ઊંઘવું

હ

છ

હોળીના દિવસે રંગાવાની મજા પડે છે

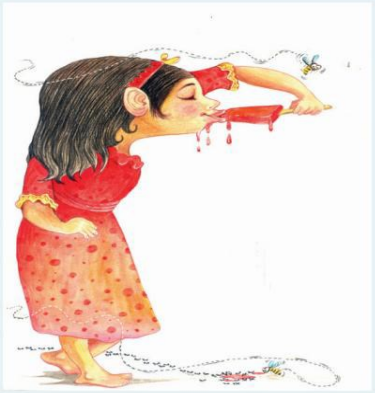
છત્રી ઘણી સરસ છે

મહિના	હાથ	છોકરી	છીકવું

થ

ફ

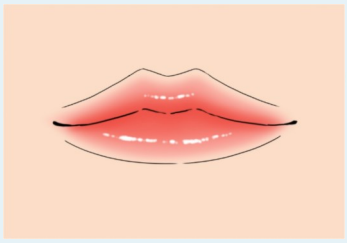

થાળીમાં ભોજન છે

ફાલ્ગુની, કુલફી જલ્દી ખા પિગળી જશે

કથા	થાપવું	સફાઈ	ફૌજી

ઠ

ઠ

આ હોઠનું ચિત્ર છે

કઠોળ	બેઠો	કઠોર	ઠોકર

- ઘણા શબ્દોમાં અક્ષરોની જોડી હોય છે. બોક્સમાં આપેલા શબ્દોને ઓળખો અને શબ્દોની સાચી જોડી બનાવી લખો -

કેન્દ્ર	વૃદ્ધ	પટ્ટી	સસ્તું	અગસ્ટ	કૌશલ્ય

મચ્છર	ચ્છ
આરોગ્ય	ગ્ય
ઉજ્જવળ	જ્જ
શબ્દ	બ્દ
બોક્સ	ક્સ
કંઠસ્થ	સ્થ

■ કેટલાક શબ્દો નીચે આપેલ છે. દરેક શબ્દમાં સમાવિષ્ટ અક્ષરોને ઓળખો અને યોગ્ય જગ્યાએ શબ્દો લખો -

છત્રી	ફળ મહાન	ડર ડગર	ઠોકર છોકરી	હાથ થેલા	માછલી ડાળી	પાઠ

છ	હ	થ	ફ	ડ	ઠ
છત્રી માછલી છોકરી					

સંયુક્તાક્ષર

કેટલાક અક્ષરો એવા છે જેના કાનો દૂર કરવાથી તે અડધો (ઉચ્ચારણ રહિત) થઈ જાય છે, જેમ કે –

ચ	ચ્	-	સચ્ચાઈ	લુચ્ચાઈ	બચ્ચું
ન	ન્		ન્યાય	ધન્ય	કન્યા
પ	પ્	-	પ્યાસ	પ્યાલો	પ્યાદો
મ	મ્	-	મ્યાન	મમ્મી	દરમ્યાન
લ	લ્	-	દિલ્હી	લલ્લુ	બલ્લું

- 'ક' અને 'પ' ને ખોડાક્ષર બનાવવા માટે, તેમના આકાર કાપવામાં આવે છે, જેમ કે -

ક	ક્	-	ક્યાં	ક્યારી	મક્કમ
પ	પ્	-	પપ્પુ	પ્યાર	પ્યાદું

- કેટલાક અક્ષરો એવા છે જેના કાનો દૂર કરવાથી તે અડધો (ઉચ્ચારણ રહિત) થઈ જાય છે, જેમ કે –

ઠ	ઠ્	-	ખાટ્ટુ	ચિટ્ઠી	મુટ્ઠી
દ	દ્	-	રદ્દી	ગદ્દી	જિદ્દી
ડ	ડ્	-	અડ્ડો		

- ક્યારે-ક્યારે 'ર' નો ઉચ્ચાર બદલાઈ જાય છે, જેમ કે–

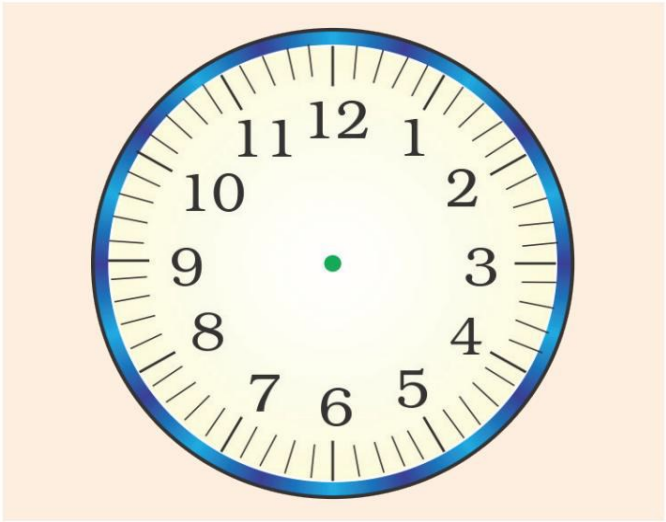
ુ	ર્મ	-	ગર્મ	વર્ષા	હર્ષ
ૂ	ટ્ર	-	ટ્રેન	રાષ્ટ્ર	ટ્રક
ૅ	ક્ર	-	ક્રોધ	ધ્રુવ	ભ્રમ

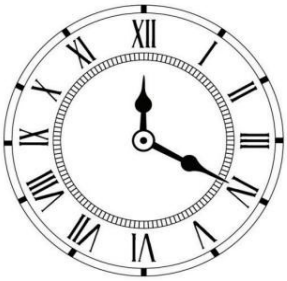
- મારા શબ્દ

શિક્ષકની સૂચનાઓ – સ્વર હીન અક્ષરો વિશે શિક્ષાર્થીને સમજાવો. 'અડધા' લખવાનો અર્થ શું છે? આની ચર્ચા કરો. 'ર' અક્ષરના ુ ૂ ૅ વિવિધ સ્વરૂપો છે, જેનો ઉચ્ચાર જુદી જુદી રીતે થાય છે.

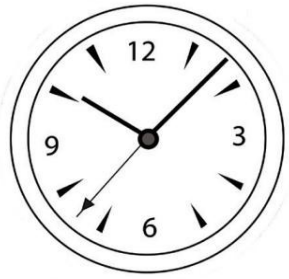
■ આવો, ઘડિયાળમાં સમય જોતાં શીખીએ.

સામાન્ય રીતે, ઘડિયાળના ડાયલ પર 12 નંબર હોય છે. સમગ્ર ડાયલ પર 60 નાની રેખાઓ છે. દરેક પાંચમી લીટી પર, નંબરો 1 થી 12 ના ક્રમમાં લખેલા હોય છે.

બે કાંટા વાળી ઘડિયાળ

ત્રણ કાંટા વાળી ઘડિયાળ

સૌથી નાનો કાંટો કલાકનો હોય છે. તે કલાક બતાવે છે. કલાકનો કાંટો એક કલાકમાં એક અંકથી બીજા અંકમાં જાય છે. 12 કલાકમાં, કલાકનો કાંટો ડાયલની એક ચક્કર પૂર્ણ કરે છે.

24 કલાક અથવા એક દિવસમાં ડાયલના કેટલા ચક્કર લગાવે છે?

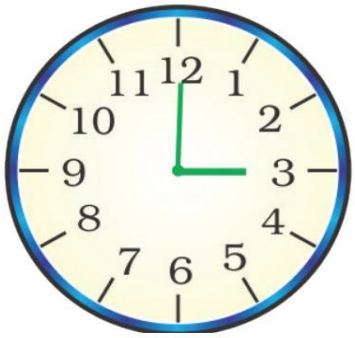
_____

લાંબો કાંટો મિનિટનો છે. એ કલાકના કાંટા કરતાં ઝડપી ચાલે છે ને મિનિટ બતાવે છે.

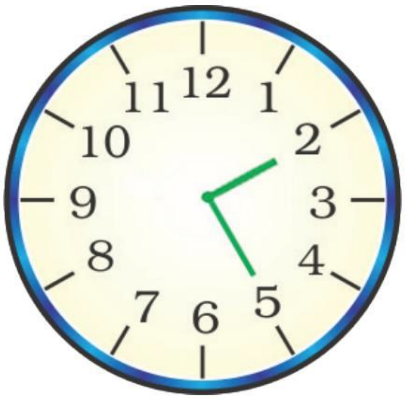
મિનિટનો કાંટો એક અંકથી બીજા અંક પર જવામાં પાંચ મિનિટ લાગે. આ કાંટો 60 મિનિટમાં પૂર્ણ ડાયલનો એક ચક્કર લગાવે છે.

સૌથી લાંબો કાંટો સેકંડનો છે. એ મિનિટના કાંટા કરતાં ઝડપથી ચાલે છે. અને સેકંડ બતાવે છે. આ કાંટો એક મિનિટમાં પૂર્ણ ડાયલનો એક ચક્કર લગાવે છે.

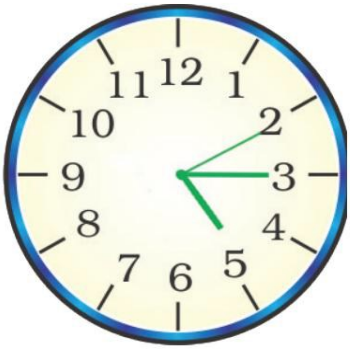
જ્યારે મિનિટનો કાંટો 12 પર હશે ત્યારે કલાકનો કાંટો જે અંક પર હશે તેટલા વાગ્યા હશે. જેમ કલાકનો કાંટો 3 પર અને મિનિટનો કાંટો 12 પર હોય તો ત્રણ વાગ્યા.

આ ઘડિયાળમાં 3 વાગ્યા છે

આ ઘડિયાળનો સમય 2 વાગીને 25 મિનિટ છે

આ ઘડિયાળનો સમય 5 વાગીને 15 મિનિટ અને 10 સેકંડ છે.

• નીચે આપેલી ઘડિયાળને જોઈને ખાલી જગ્યામાં સમય લખો.

12 વાગ્યા

12:00

____ વાગ્યા

____ વાગ્યા

____ વાગ્યા

યાદ રાખો–1 કલાકમાં 60 મિનિટ હોય છે.

60 મિનિટમાં એક કલાકનો સમય થાય છે. 3 કલાકમાં કુલ કેટલી મિનિટ હોય?

60 x 3 કે

6 0

X 3

ડિજિટલ ઘડિયાળ

ડિજિટલ ઘડિયાળોમાં, સમય ડિજિટલ અંકોમાં લખેલા હોય છે. રેલવે સ્ટેશન, મોબાઇલ ફોન વગેરેમાં ડિજિટલ ઘડિયાળો છે, જેમ કે –

દસ વાગીને 26 મિનિટ

તેવીસ વાગીને ઓગણચાલીસ મિનિટ

ડિજિટલ અંકોની રચના આ પ્રકાર છે- – 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

બેંકો, રેલ્વે સ્ટેશનો, બજારો અને કેલ્ક્યુલેટરમાં ડિજિટલ અંકોનો ઉપયોગ થાય છે.

નીચે દર્શાવેલ ઘડિયાળોમાં સમય જોઈને ખાલી જગ્યામાં શબ્દોમાં લખો –

06:40

_____ વાગીને _____ મિનિટ

07:45

_____ વાગીને _____ મિનિટ

12:45

_____ વાગીને _____ મિનિટ

06:20

_____ વાગીને _____ મિનિટ

અભ્યાસ કાર્ય

1. નીચે આપેલા અક્ષરોથી શબ્દ લખો.

શૈ - .....

ફી - .....

છ - .....

2. આપેલા શબ્દો થી વાક્યો પૂરા કરો.

સ્વેટર, ઉલ્લુ, ભોજન

1. થાળી માં _____ છે.
2. ઉન થી_____ બને છે.
3. _____ડાળ પર બેઠો છે.

3. બોક્સમાં આપેલા શબ્દોને ઓળખો અને સાચી જોડવાળા શબ્દ લખો -

દરમ્યાન લલ્લુ સચ્ચાઈ પ્યાલો ન્યાય રાષ્ટ્ર

બલ્લુ	લ્લુ	_____
લુચ્ચાઈ	ચ્ચા	_____
કન્યા	ન્યા	_____

4. આપેલા શબ્દથી વાક્ય બનાવો–

કઠોર _____

બીમારી _____

5. નીચે આપેલી ઘડિયાળને જોઈને ખાલી જગ્યામાં સમય લખો.

ક		ખ	
આ ઘડિયાળમા _____ વાગ્યા છે		આ ઘડિયાળમા _____ વાગ્યા છે	

6. 60 મિનિટ પૂરી થાય ત્યારે એક કલાક નો સમય થાય છે. 3 કલાકમાં કુલ કેટલી મિનિટ થાય?

_____

_____

_____

7. ખાલી જગ્યા પૂરો –

ક	 ____વાગીને____મિનિટ	ખ	 ____વાગીને____મિનિટ

8. ખાલી જગ્યા પૂરો –

ક) મિનિટનો કાંટો એક અંક પરથી બીજા અંક પર _____ મિનિટમા પહુંચે છે.

ખ) 24 કલાકમા કલાકનો કાંટો પૂરા ડાયલનો _____ ચક્કર લગાવે છે.

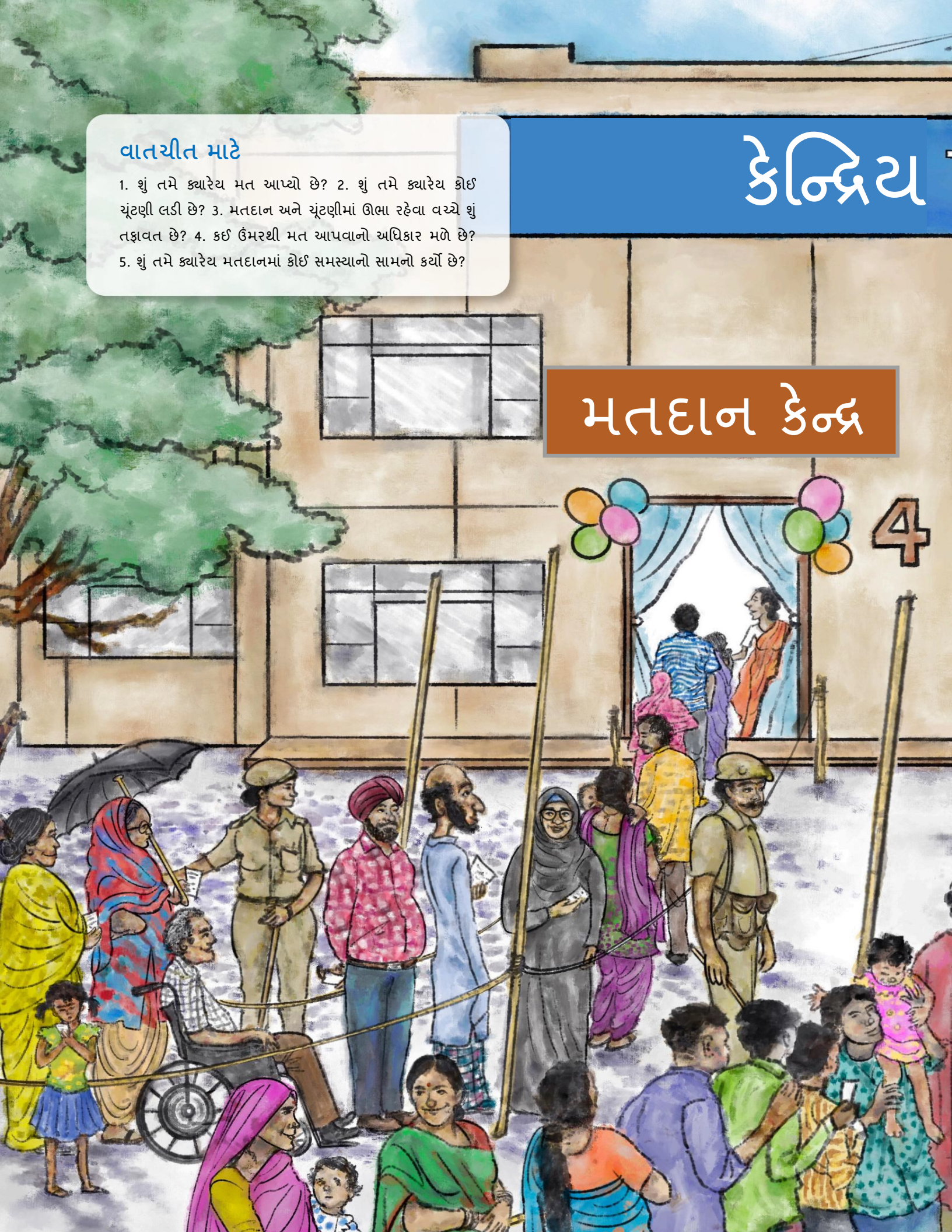
કેન્દ્રિય

વાતચીત માટે

1. શું તમે ક્યારેય મત આપ્યો છે? 2. શું તમે ક્યારેય કોઈ ચૂંટણી લડી છે? 3. મતદાન અને ચૂંટણીમાં ઊભા રહેવા વચ્ચે શું તફાવત છે? 4. કઈ ઉંમરથી મત આપવાનો અધિકાર મળે છે? 5. શું તમે ક્યારેય મતદાનમાં કોઈ સમસ્યાનો સામનો કર્યો છે?

મતદાન કેન્દ્ર

4

વિદ્યાલય

6 મતદાન

આપણે શીખીશું

ક્ષ	ઘ	ધ	ઢ	

- સમયના માપનો ઉપયોગ કરવો (12 અને 24 કલાક વાળી ઘડિયાળ)
- કેલેંડર, સમય-પત્રક અને રેલ-ટિકિટ પર આપેલી માહિતીને સમજો

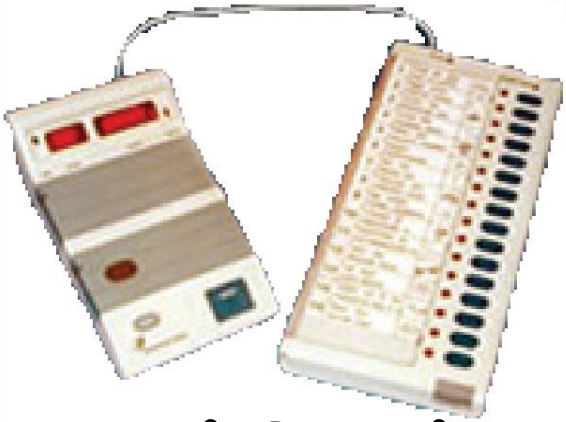
▪ ચિત્રનો અંદાજ લગાવી વાચો.

મતદાન કેન્દ્ર

મતદાન

ઈ. વી. એમ. મશીન

ચુટણી અધિકારી

વાંચો અને લખો

ધ

ધ

ધડિયાળ માં કેટલા વાગ્યા છે

ધોધનું પાણી ધબ - ધબ કરીને ડુંગર પરથી ધૂવાધાર નીચે પડે છે .

ધ ધ

ઘર	ઘાટ	ઘુમાડો	ઘમકી
.....	.....	.....	.....

ઢ

રાજાએ ગામમાં ઢંઢેરો પીટાવ્યો

ઢ

ઢમ ઢમ ઢોલ વાગે

ઢ ઢ

ઢાંચો	ઢોલ	મઢવું	મઢુલી

ક્ષ

ક્ષમા ફોઇ વાર્તા સંભળાવી રહી છે

ક્ષમા	રાક્ષસ	શિક્ષા	શિક્ષિત

- ધ્યાનથી જુવો, વાંચો અને પરસ્પર ચર્ચા કરો.

છોડીને આપણા બધા કામ.
ચાલો, પેહલા કરીએ મતદાન.

મારા શબ્દ

24 કલાક વાળી ઘડિયાળ

દિવસમાં 24 કલાક હોય છે. સામાન્ય રીતે આપણે 12 કલાકની ઘડિયાળથી સમય જોઈએ છીએ. તેનો કલાક કાંટા સમગ્ર દિવસમાં બે ચક્કર કરે છે. એક ચક્કર 12 કલાક લે છે અને પછી બીજો ચક્ર શરૂ થાય છે. આ રીતે બંને ચક્કર પૂર્ણ થતાં 24 કલાકનો સમય લાગે છે. સવારનો સમય AM અને બપોરનો સમય PM તરીકે પણ લખવામાં આવે છે. 24 કલાકની ઘડિયાળમાં સમય 24 કલાકમાં લખાય છે. 12 વાગ્યા પછી દિવસ 13 વાગે, 14 વાગે અને આગળ 24 વાગ્યા સુધી દિવસ પૂરો થાય છે.

શિક્ષકની સૂચનાઓ – 'મતદાન' વિષયની ચર્ચા કરો. શિક્ષાર્થીઓને પૂછો અને આ વિષયને લગતા 3-4 શબ્દો લખો. આ શબ્દો તેમની પોતાની ભાષામાં હોઈ શકે છે, જેમ કે - 'મતદાન' માટે 'વોટિંગ' વગેરે.

24-કલાકની ઘડિયાળમાં, બપોરે 5 વાગ્યે 17 વાગ્યે લખવામાં આવે છે (12 માં 5 ઉમેરીને અથવા 12 પછી 5 કલાક આગળ) લખાય છે.

- 24 કલાકવાળી ઘડિયાળને 12 કલાકવાળી ઘડિયાળમાં બદલો.

4 વાગીને 15 મિનિટ

_____

_____

_____

સમય-પત્રક

બુધિયા મહાબોધિ એક્સપ્રેસમાં બેસીને નવી દિલ્હીથી પ્રયાગરાજ જંક્શન સુધી મુસાફરી કરશે. આ ટ્રેનના સમયપત્રકમાં સમય 24 કલાકની ઘડિયાળ ના હિસાબે આપવામાં આવેલ છે.

12398 મહાબોધિ એક્સપ્રેસ સમય-પત્રક

ક્રમ	સ્ટેશન નું નામ	ગાડી આવવાનો સમય	સ્ટેશન છોડવાનો સમય	અંતર (કિલોમીટર માં)
1.	નવી દિલ્હી	_____	12:10	_____
2.	અલીગઢ જંક્શન	13:51	13:53	131
3.	પ્રયાગરાજ જંક્શન	20:10	20:15	635

હવે મહાબોધિ એક્સપ્રેસ નો સમય-પત્રક જોઈને કહો–

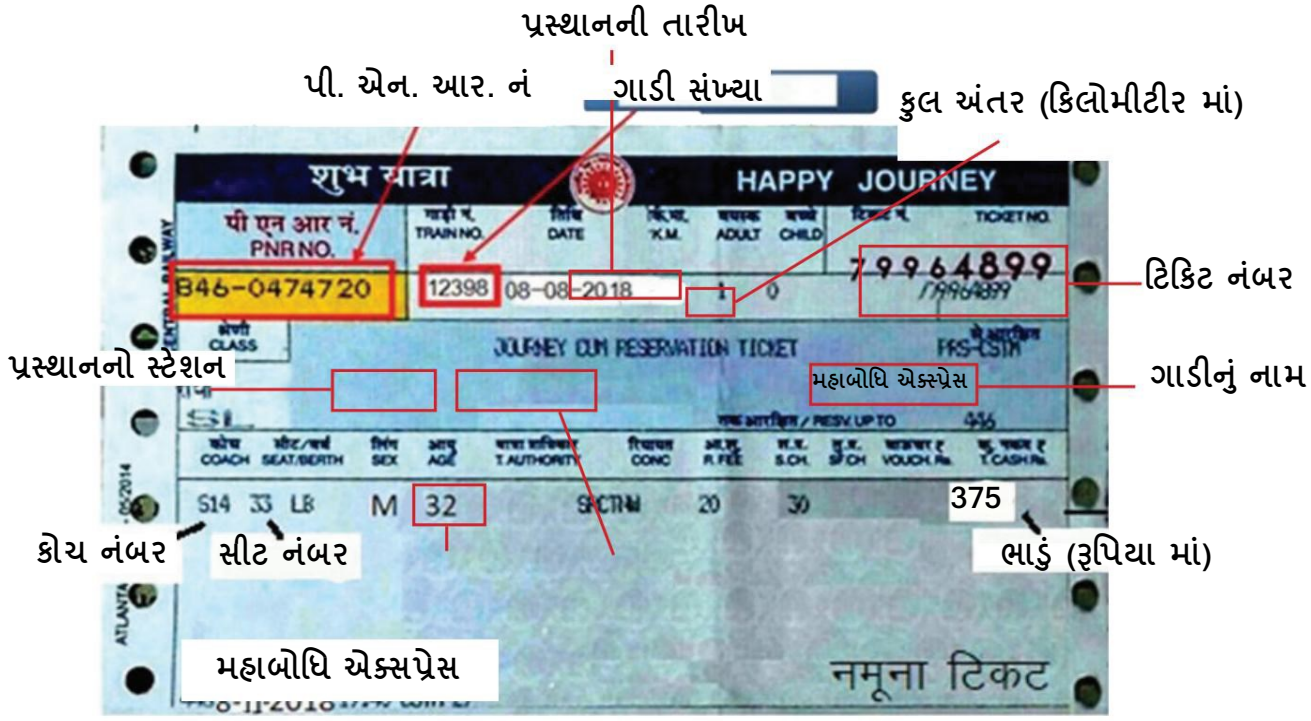
- નવી દિલ્હી થી પ્રયાગરાજ જંક્શનનું અંતર કેટલા કિલોમીટર છે?

.....

- અલીગઢ જંક્શન થી પ્રયાગરજ જંક્શન કેટલું દૂર છે?

.....

આવો, પિયુષની રેલગાડીનો ટિકિટનો નમૂનો જોઈએ.

- પિયુષની ગાડીનું નામ શું છે?
- ગાડી સંખ્યા શું છે?
- કોચ નંબર શું છે?
- સીટ નંબર શું છે?

શિક્ષકની સૂચનાઓ – શિક્ષાર્થીઓને 24-કલાકની ઘડિયાળ અને 12-કલાકની ઘડિયાળમાં સમય જણાવવા માટે પ્રેરિત કરો અને 24-કલાકની ઘડિયાળમાં આપેલા સમયને 12-કલાકની ઘડિયાળમાં રૂપાંતરિત કરો. રેલવે ટાઈમ ટેબલનો ઉપયોગ કરીને અભ્યાસ કરવાની તક આપો.

કેલેંડર

વર્ષમાં 12 મહિના હોય છે. કેટલાક મહિનામાં 30 દિવસ હોય છે, કેટલાકમાં 31 દિવસ હોય છે. ફેબ્રુઆરી મહિનામાં 28 કે 29 દિવસ હોય છે. વર્ષનો પહેલો મહિનો જાન્યુઆરી છે અને છેલ્લો મહિનો ડિસેમ્બર છે. વર્ષમાં 365 દિવસ હોય છે. જે વર્ષમાં ફેબ્રુઆરી મહિનો 29 હોય તે વર્ષમાં 366 દિવસ હોય છે.

2024

જાન્યુઆરી

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ફેબ્રુઆરી

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29		

માર્ચ

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

એપ્રિલ

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

મે

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

જૂન

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

જુલાઈ

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ઓગસ્ટ

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

સપ્ટેમ્બર

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

ઓક્ટોબર

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

નવેમ્બર

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

ડિસેમ્બર

ર	સો	મં	બુ	ગુ	શુ	શ
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

નીચે વર્ષ 2024 નું ફેબ્રુઆરી માહિનાનું કેલેંડર આપેલું છે એને પૂરું કરો–

રવિવાર	સોમવાર	મંગળવાર	બુધવાર	ગુરુવાર	શુક્રવાર	શનિવાર
				1		3
	5		7		9	
			14			17
18				22		
				29		

કેલેંડર જોઈને કહો–

- આ મહિનામાં કેટલા રવિવાર છે?
- 17 ફેબ્રુઆરીએ કયો દિવસ આવે છે?
- ફેબ્રુઆરી માહિનામાં ચોથા શનિવારે કઈ તારીખ છે?
- શું 19 ફેબ્રુઆરીએ સોમવાર છે?

શિક્ષકની સૂચનાઓ – શિક્ષાર્થીઓને કેલેન્ડરની મદદથી આપેલી બે તારીખો વચ્ચેના દિવસોની ગણતરી કરવા પ્રેરિત કરો.

અભ્યાસ કાર્ય

1. આપેલા અક્ષરોના શબ્દ લખો.

ધ - .....

ક્ષ - .....

ઢ - .....

ધ - .....

2. આપેલા યોગ્ય શબ્દો થી વાક્યો પૂરા કરો.

ક) વાંચતાં _____ શીખો. (લખતા/દોડતા)

ખ) ઓ _____ કરવા વાળા. (મહેનત/રહમત)

ગ) વોટથી _____ તાકતવાર થાય છે. (લોકતંત્ર/અધિનાયક તંત્ર)

3. ચિત્ર જોઈને ત્રણ વાક્યો લખો–

1. _____

2. _____

3. _____

4. ખાલી જગ્યા ભરો–

ક) એક દિવસમાં _____ કલાક હોય છે.

ખ) કલાકનો કાંટો આખા દિવસમાં પૂરા ઘડિયાળને _____ ચક્કર લગાવે છે.

5. 24 કલાકવાળી ઘડિયાળમાં બતાવેલો સમય ને 12 કલાકવાળી ઘડિયાળમાં ફેરવો–

ક) 16:15 _____ વાગીને _____ મિનિટ

ખ) 13:10 _____ વાગીને _____ મિનિટ

6. પિયુષની રેલગાડીની ટિકિટના નમૂના જોઈને ખાલી જગ્યા ભરો.

ક) ગાડી સંખ્યા શું છે? _____

ખ) સીટ નંબર શું છે? _____

7. ખાલી જગ્યા પૂરો–

ક) એક વર્ષમાં _____ મહિના હોય છે.

ખ) એક વર્ષમાં _____ દિવસ હોય છે.

7 કાયદાકીય માહિતી

આપણે શીખીશું

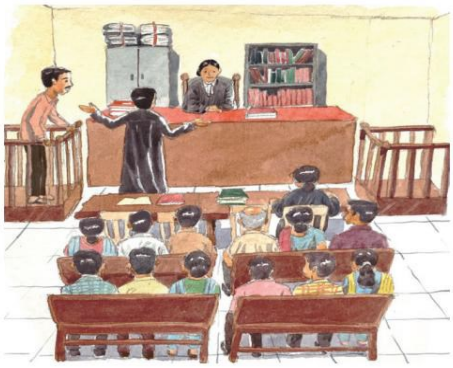
ત્ર | શ્ર | ળ | ઋ | જ્ઞ

- બેંક સંબંધિત ફોર્મ વાંચવું, સમજવું અને ભરવુ(ચેક, ડિપોઝિટ સ્લિપ, રોકડ ઉપાડની સ્લિપ)
- કાનૂની પરિભાષા સમજવી અને વાંચવી
- સાયબર સુરક્ષા વિશે જાણવું

▪ચિત્રમાંથી અનુમાન લગાવી વાંચો

પોલીસ ચોંકી

ન્યાયાલય

કાયદો

વકીલ

વાંયો અને લખો

ત્ર

ચિત્રા તેની ફોઇ ને પત્ર લખી રહી છે.

શ્ર

શ્રીમતી અને શ્રીને લગ્નમાં આમંત્રણ છે.

ત્રિકોણ	ત્રુટિ	આશ્રમ	શ્રાવણ

ણ

નેતાજી ભાષણ આપી રહ્યાં છે.

ઋ

મેં ટ્રક ખરીદવા બેંકમાંથી ઋણ લીધુ.

ત્રિકોણ	પૂર્ણિમા	ઋષભ	ઋષિ
.....	.....	.....	.....

જ્ઞ

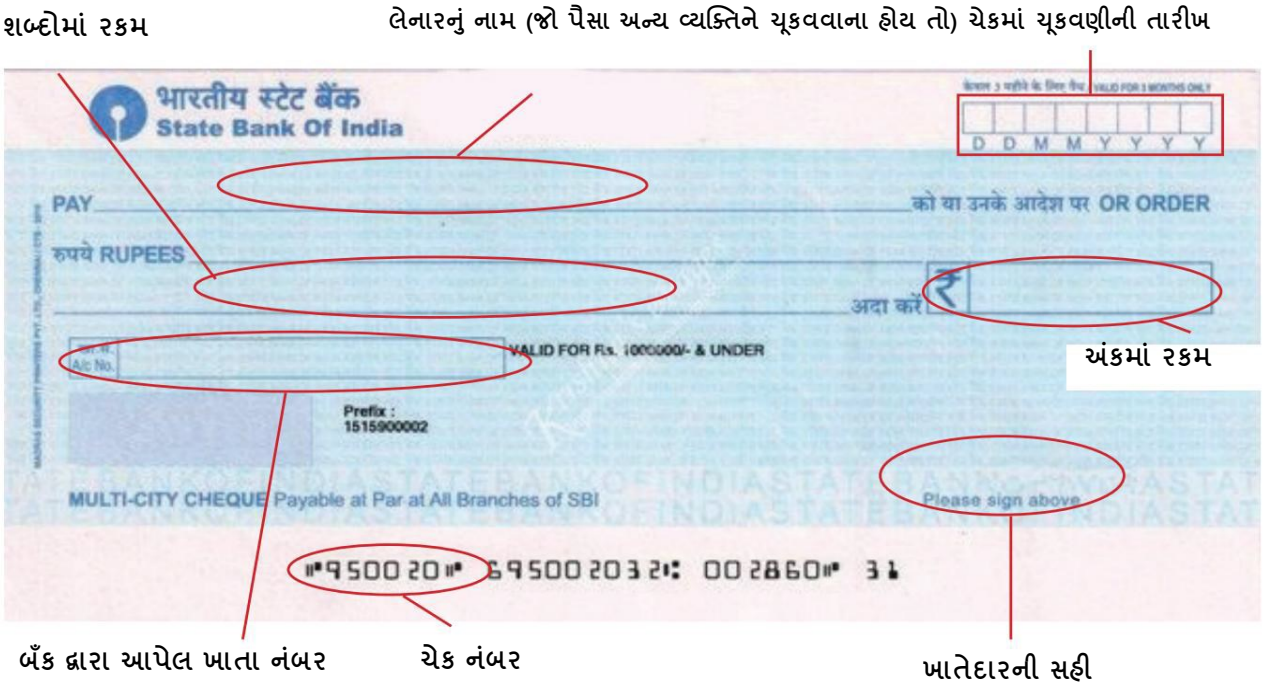

જ્ઞાની	જ્ઞાન	અજ્ઞાત	અજ્ઞાન
.....	.....	.....	.....

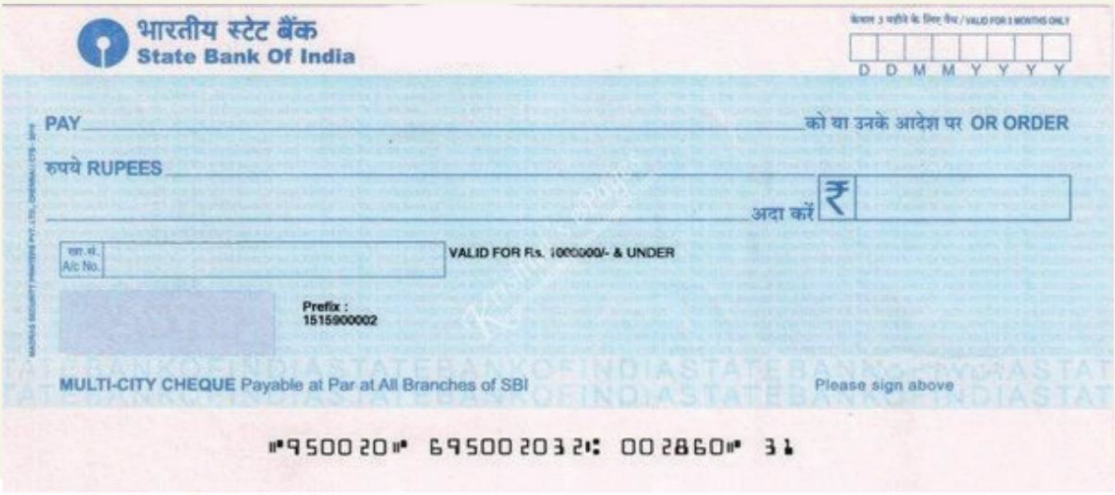
મારા શબ્દો

શિક્ષકની સૂચનાઓ: 'કાનૂની માહિતી' વિષય પર ચર્ચા કરો. સહભાગીઓને વિષય સંબંધિત 3-4 શબ્દો લખવા કહો. આ શબ્દો તેમની પોતાની ભાષામાં પણ હોઈ શકે છે, જેમ કે 'કાનૂની દાવ- પેચ ના બદલે', 'કાનૂની જોગવાઈ' વગેરે.

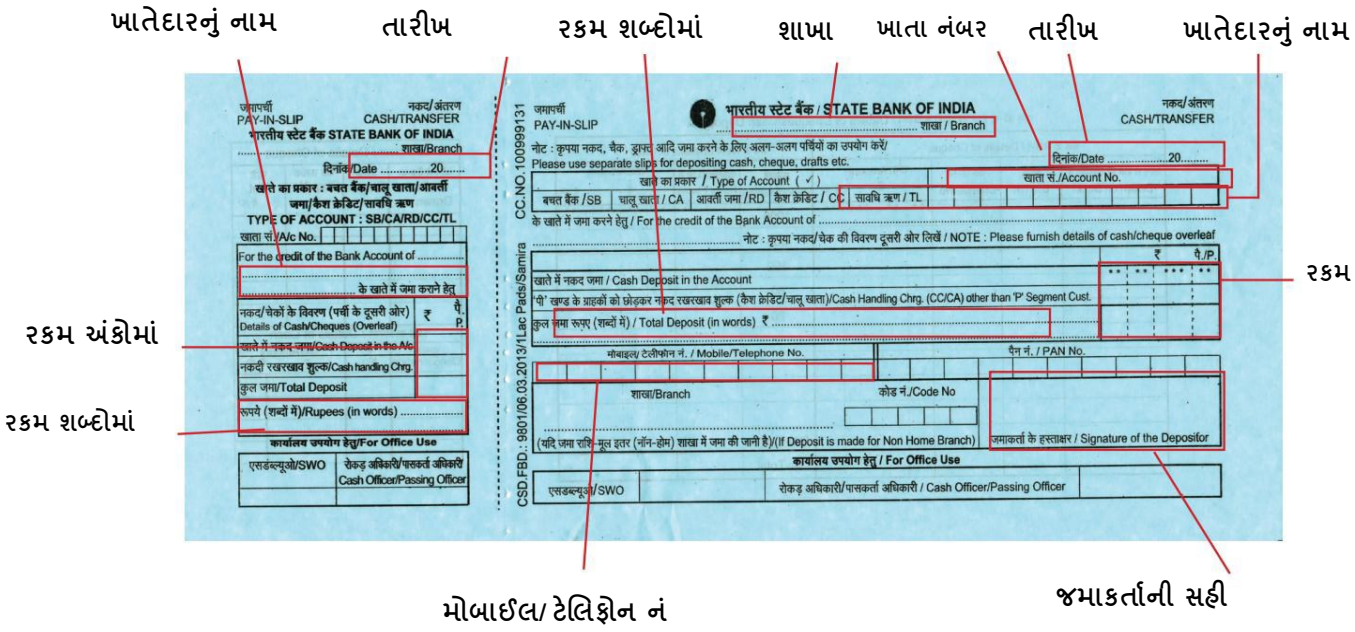
- બેંક ખાતામાંથી જાતે પૈસા ઉપાડવા અથવા અન્યને ચૂકવણી કરવા માટે ચેકનો ઉપયોગ કરી શકાય છે. ચિત્ર જોઈ ચેક ભરવાનો પ્રત્યત્ન કરો:

- રૂબીનાએ રવિને ₹ 7300/-નો ચેક આપવાનો છે. ચેક ભરતી વખતે રૂબીનાને ચેક ભરવા મદદ કરો -

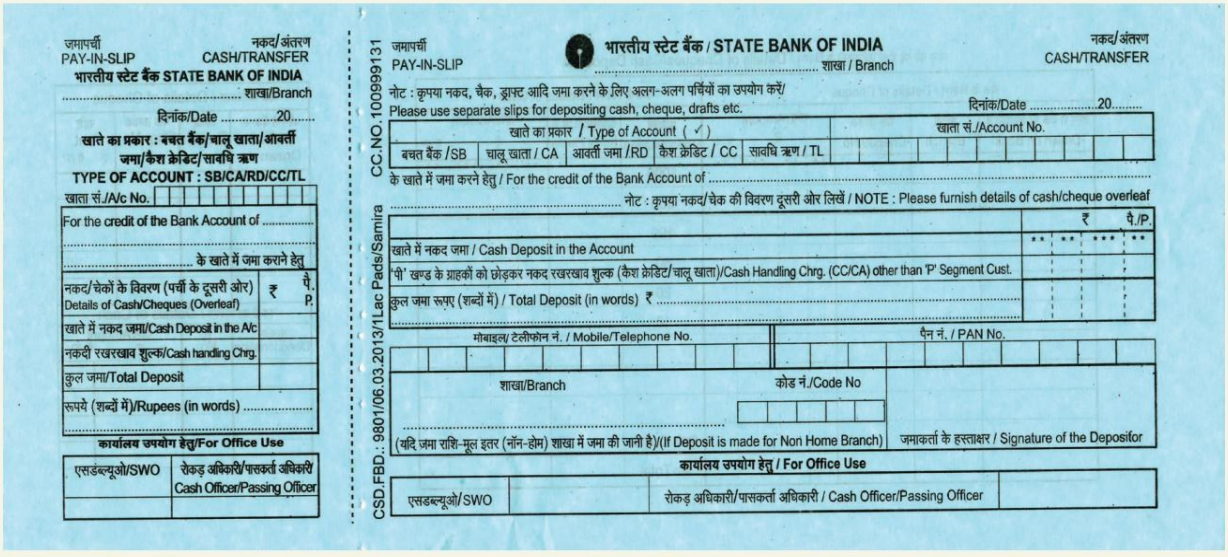

- બેંક ખાતામાં પૈસા જમા કરાવવા માટે જમા એક પર્ચી ભરવી પડે છે. ચિત્રને જોઈને જમા પર્ચીને સમજો -

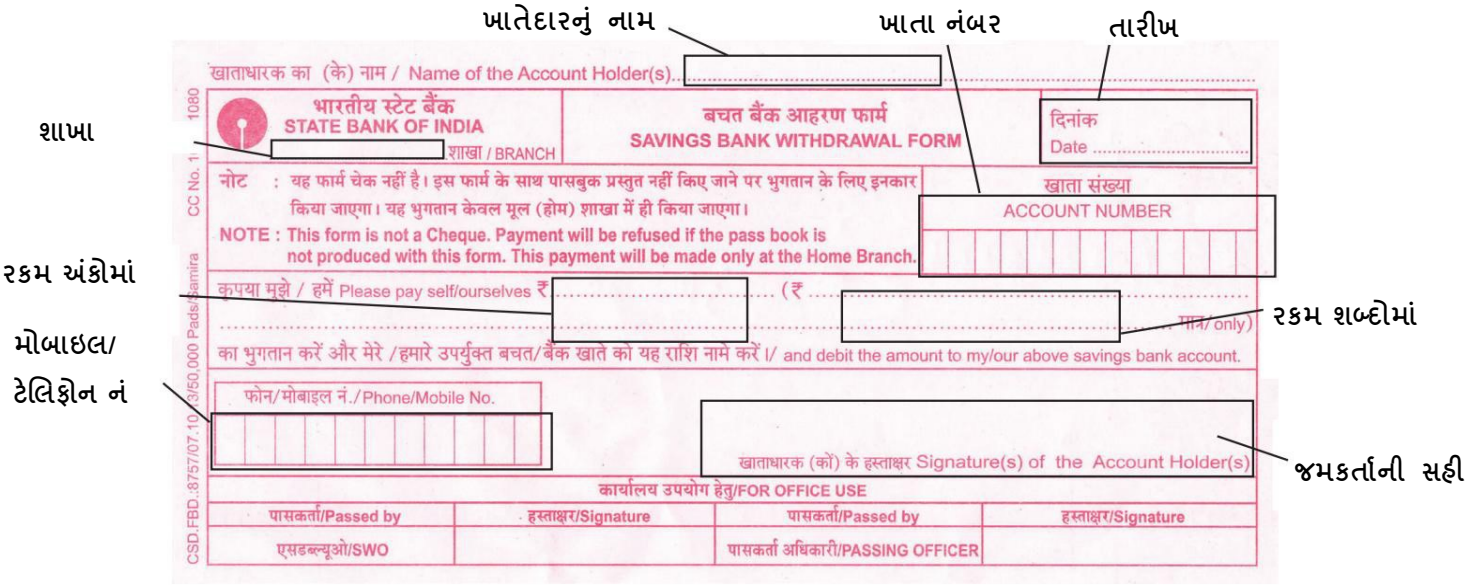
- જોનને બેંકમાં ₹1700/- જમા કરાવવાના છે. પૈસા જમા કરવાની સ્લિપ ભરવામાં જોનની મદદ કરો -

પૈસા જમા કરવાની સ્લિપ

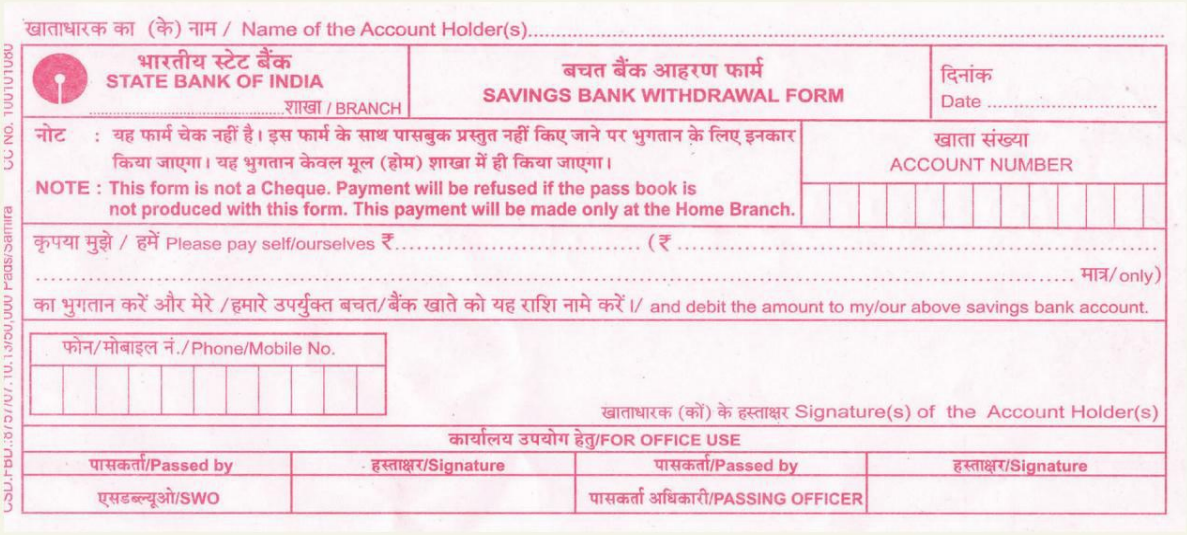
- જેમ બેંક ખાતામાં પૈસા જમા કરાવવા માટે સ્લિપ ભરવી પડે છે, તેમ બેંક ખાતામાંથી પૈસા ઉપાડવા માટે એક સ્લિપ પણ ભરવી પડે છે. ચિત્ર જોઈને સ્લિપ સમજો -

પૈસા ઉપાડવા માટેની સ્લિપ

- રવિનાએ બેંકમાંથી ₹2000/- ઉપાડવાના છે. રવીનાને પૈસા ઉપાડવાની સ્લિપ ભરવામાં મદદ કરો -

પૈસા ઉપાડવા માટેની સ્લિપ

અભ્યાસ કાર્ય

1. આપેલા અક્ષરોના શબ્દ લખો.

ત્ર - .....

શ્ર - .....

ઋ - .....

જ્ઞ - .....

2. આપેલા શબ્દોના આધારે વાક્ય બનવો.

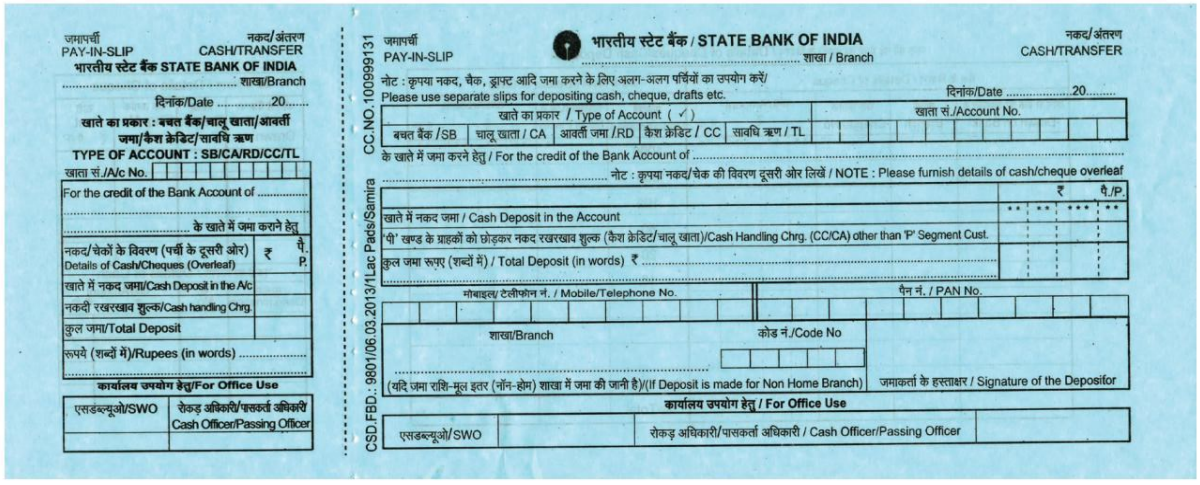
આજ્ઞા- _____

પૂર્ણિમા- _____

ચિત્ર- _____

શ્રીમતી- _____

3. સ્લીપ જોઈને ત્રણ વાકય લખો.

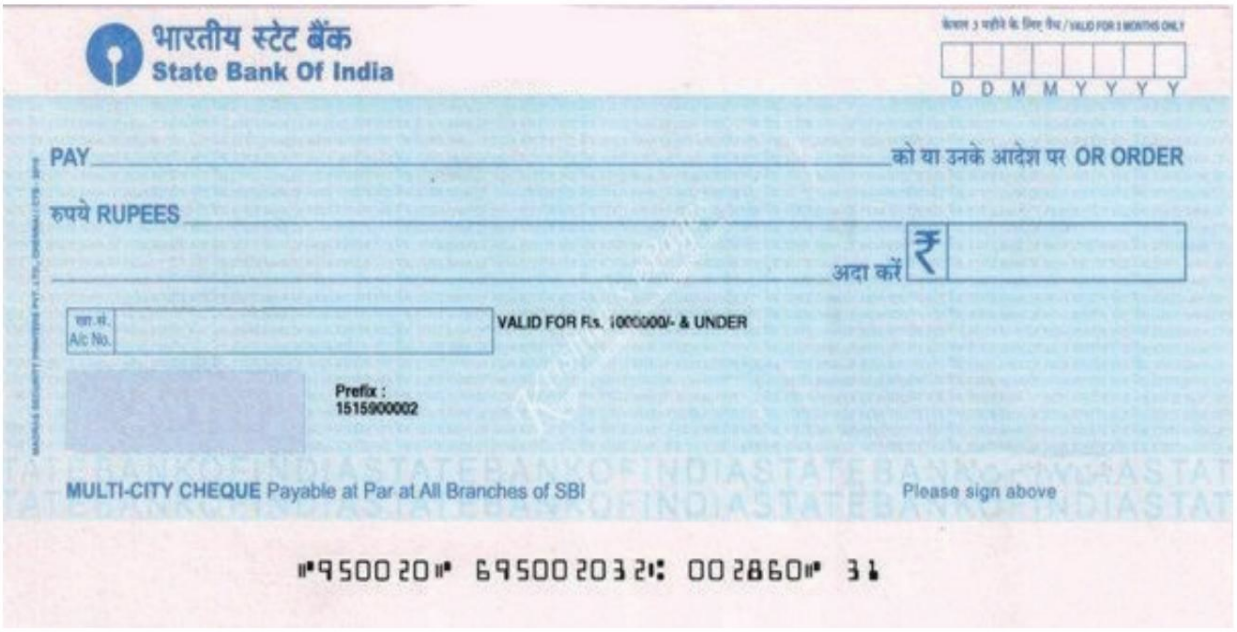
जमापर्ची PAY-IN-SLIP नकद/अंतरण CASH/TRANSFER
भारतीय स्टेट बैंक STATE BANK OF INDIA
..... शाखा/Branch
दिनांक/Date .....20.....
खाते का प्रकार : बचत बैंक/चालू खाता/आवर्ती जमा/कैश क्रेडिट/सावधि ऋण
TYPE OF ACCOUNT : SB/CA/RD/CC/TL
खाता सं./A/c No.
For the credit of the Bank Account of .....
..... के खाते में जमा कराने हेतु
नकद/चेकों के विवरण (पर्ची के दूसरी ओर) Details of Cash/Cheques (Overleaf) ₹ पै. P.
खाते में नकद जमा/Cash Deposit in the A/c
नकदी रखरखाव शुल्क/Cash handling Chrg.
कुल जमा/Total Deposit
रुपये (शब्दों में)/Rupees (in words) .....
कार्यालय उपयोग हेतु/For Office Use
एसडब्ल्यूओ/SWO | रोकड़ अधिकारी/पासकर्ता अधिकारी Cash Officer/Passing Officer

CC.NO.100999131
CSD.FBD.: 9801/06.03.2013/1Lac Pads/Samira

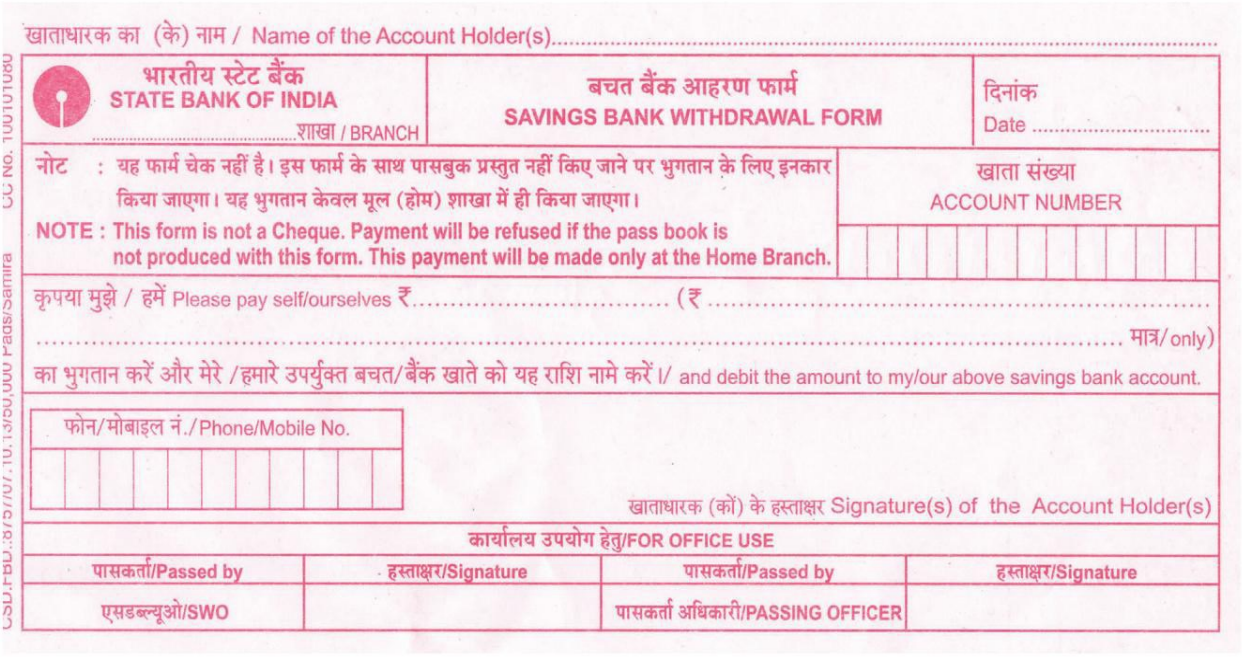
जमापर्ची PAY-IN-SLIP भारतीय स्टेट बैंक / STATE BANK OF INDIA ..... शाखा / Branch नकद/अंतरण CASH/TRANSFER
नोट : कृपया नकद, चैक, ड्राफ्ट आदि जमा करने के लिए अलग-अलग पर्चियों का उपयोग करें/
Please use separate slips for depositing cash, cheque, drafts etc.
दिनांक/Date .....20.....
खाते का प्रकार / Type of Account (✓) | बचत बैंक /SB | चालू खाता / CA | आवर्ती जमा /RD | कैश क्रेडिट / CC | सावधि ऋण / TL | खाता सं./Account No.
के खाते में जमा करने हेतु / For the credit of the Bank Account of .....
..... नोट : कृपया नकद/चेक की विवरण दूसरी ओर लिखें / NOTE : Please furnish details of cash/cheque overleaf
₹ पै./P.
खाते में नकद जमा / Cash Deposit in the Account
'पी' खण्ड के ग्राहकों को छोड़कर नकद रखरखाव शुल्क (कैश क्रेडिट/चालू खाता)/Cash Handling Chrg. (CC/CA) other than 'P' Segment Cust.
कुल जमा रूपए (शब्दों में) / Total Deposit (in words) ₹ .....
मोबाइल/ टेलीफोन नं. / Mobile/Telephone No.
पैन नं. / PAN No.
शाखा/Branch
कोड नं./Code No
(यदि जमा राशि-मूल इतर (नॉन-होम) शाखा में जमा की जानी है)/(If Deposit is made for Non Home Branch)
जमाकर्ता के हस्ताक्षर / Signature of the Depositor
कार्यालय उपयोग हेतु / For Office Use
एसडब्ल्यूओ/SWO | रोकड़ अधिकारी/पासकर्ता अधिकारी / Cash Officer/Passing Officer

1. _____
2. _____
3. _____

4. તમારે રવિને ₹7300 નો ચેક આપવાનો છે. રવિ માટે ચેક ભરીને તૈયાર કરો -

5. તમારે બેંકમાંથી ₹2000 ઉપાડવાના છે. ઉપાડની સ્લિપ ભરીને તૈયાર કરો –

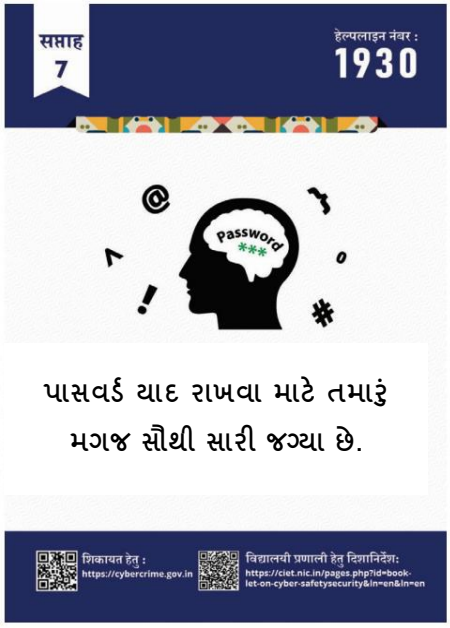

સાયબર સુરક્ષા સંબધિત માહિતી

શિક્ષકની સૂચનાઓ- આપેલ ચિત્રોના માધ્યમથી સહભાગીઓને સાયબર સુરક્ષા વિશે જાગૃત કરો. સહભાગીઓ સાથે 'નેટિકેટ' (ઇન્ટરનેટ શિષ્ટાચાર) ની પ્રેક્ટિસ વિશે વાતચીત કરો. આ વિષય પર વધુ માહિતી માટે, તમે આપેલ લિંકનો પણ ઉપયોગ કરી શકો છો. https://ciet.nic.in/flipbook/200-COPY-Cyber-Safety-Pocket-Book-HINDI-W-3-5inch-X-H-5inch/index.html#page=1

શિક્ષણ વિભાગ

કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દાદરા અને નગર હવેલી અને દમણ અને દીવ

